

VETERANI

GAZETË PERIODIKE

NR.4 (358)

PRILL 2018

ÇMIMI: 30 LEKË

Kryeredaktor: Halil RAMA ; Zv/Kryeredaktor: Sakip Cami

Email: veterani.obvl@yahoo.com / website: www.VETERANIOBVL.ORG

MIRËNJOHJA

Fjalimi i Presidentit Clinton që ndryshoi historinë e Kosovës

19 vjet më parë, SHBA së bashku me aleatët e NATO-s filluan ndërhyrjen ushtarake në Serbi përmes sulmeve ajrore

FAQE 2

HISTORIA

Ing. Myfit Guxholli

66 vjetori i krijimit - Çeta e Mokrës, Çeta e parë partizane në Qarkun e Korçës

144 dëshmorë në altarin e nderit që dhanë jetën për çlirimin e atdheut dhe dy heronj të popullit, Reshit Çollaku dhe Kajo Karafili

FAQE 4

DITËLINDJA

Nga Halil RAMA

99 vitet e Gjeneral Parllakut - "Hero i Popullit" dhe "Nderi i Kombit"

Etapat e jetës së gjeneral Parllakut lidhen me zhvillime të rëndësishme të Luftës Nacionalçlirimtare...

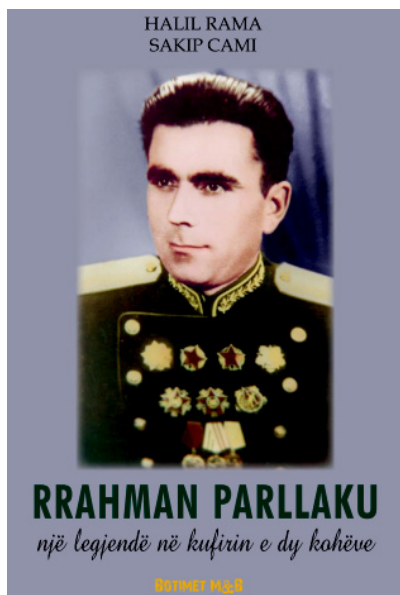
FAQE 3

Takimi i radhës Thaçi-Vuçiç, presidenti serb i pakënaqur me kushtet e BE-së për Kosovën

Njohja e Kosovës, kusht për anëtarësimin e Serbisë në BE

Kosova mbetet çështja kryesore në bisedimet e Serbisë për anëtarësim në Bashkimin Evropian

NJË LEGJENDË NË KUFIRIN E DY KOHËVE

HALIL RAMA
SAKIP CAMI

RRAHMAN PARLLAKU

një legjendë në kufirin e dy kohëve

EDINET HALL

Nga TEODOR LAÇO

Në kohën tonë moderne të globalizmit nuk bëhet fjalë për legjenda. Megjithatë, ato ekzistojnë, pavarësisht heshtjes dhe indiferencës së opinionit publik.

VËJON FAQE 3

SPORTI

PASIONI PËR SPORTIN E BARDHË

Nga Dr Leonidha Peppo FAQE 12

Presidentët e Kosovës dhe të Serbisë me ndërmjetësimin e shefes së politikës së jashtme të Bashkimit Evropian, Federica Mogherini. Presidenti serb paralajmëron mundësinë që në muajin prill të paraqesë një platformë për zgjidhjen e çështjes së Kosovës

FAQE 3

ANALIZË

POLITIKA HEGJEMONISTE SERBOMADHE DHE KUSHTETUTA E VITIT 1974

Nga Bashkim Hisari

FAQE 6

PERKUJTIMORE

BRAHIM UK DEMUSHI, PERSONALITET I SHQUAR I TROPOJËS

FAQE 9

HISTORIA

Brigada e VIII-të S shkroi me gjak triumfin ndaj fashizmit

74-vjetori i krijimit të një prej formacioneve më të mëdha e më të shquara të Ushtrisë Nacionalçlirimtare shqiptare

FAQE 7

FORUM

Të korigjojmë historinë e shtrembëruar të LANÇ

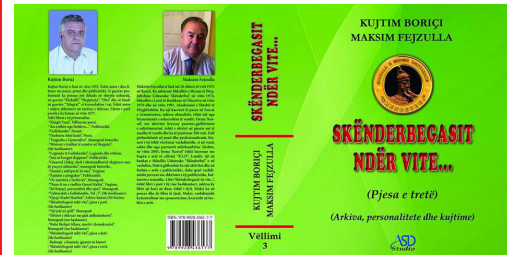
Çeta e parë antifashiste në Dibër është krijuar në prill të vitit 1941

Nga Sakip CAMI

FAQE 5

LIBRI

"Skënderbegasi ndër vite", monument i pavdekshëm, i bashkëautorëve Kujtim Boriçi dhe Maksim Fejzulla

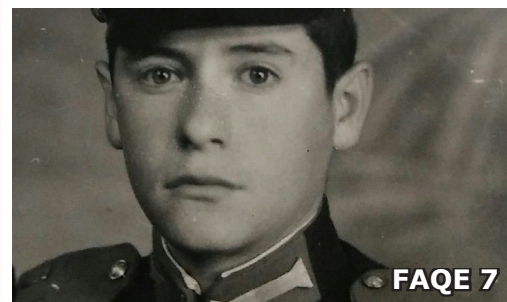

Arben Duka

FAQE 11

PROFIL

Selman Rama - Skënderbegasi nga Dibra që u bë oficer marine

FAQE 7

MIRËNJOHJA

19 vjet më parë, SHBA së bashku me aleatët e NATO-s filluan ndërhyrjen ushtarake në Serbi përmes sulmeve ajrore

Fjalimi i Presidentit Clinton që ndryshoi historinë e Kosovës

Më 24 mars 1999, në ora 19:00, fillojnë sulmet ajrore të NATO-s kundër caqeve ushtarake, policore dhe paramilitare serbe në Kosovë e Serbi. Sulmet zgjatin 78 ditë, duke rezultuar me çlirimin e Kosovës. Telegrafi më poshtë ju sjellë kronologjinë më të plotë të këtij aksioni ushtarak të Aleancës veriperëndimore në mbrojtje të shqiptarëve të Kosovës.

Fillimi i bombardimeve të NATO-s, më 24 Mars 1999, si për Ushtrinë Çlirimtare të Kosovës, ashtu edhe për aktorë të tjerë të çështjes së Kosovës, është cilësuar si një ngjarje historike në vend. Fushata ajrore zgjati 78 ditë dhe u përmbyll me dëbimin e forcave serbe nga Kosova, si dhe me hyrjen e rreth 50 mijë ushtarëve të NATO-s në Kosovë. 15 vjet më parë, më 24 mars 1999, NATO-ja filloi fushatën e bom-

bardimeve kundër forcave serbe, e cila i dha fund luftës gati dyvjeçare. Fushata e NATO-s arriti rezultate të shumta politike, diplomatike dhe ushtarake. Ajo rezultoi me ndërprerjen e katastrofës humanitare dhe kapitulimin e forcave të Milosheviçit, nënshkrimin e Marrëveshjes së Kumanovës, miratimin e Rezolutës 12/44 të Këshillit të Sigurimit të OKB, tërheqjen e trupave serbe nga Kosova dhe futjen e trupave të KFOR-i.

NDERHYRJA E NATOS NE KOSOVE ISHTE NE PERPUTHJE ME NORMAT E SE DREJTES NDERKOMBETARE

Pas refuzimit të kasapit të Ballkanit Slllobodan Millosheviq për të vendosur paqen, presidenti i atëhershëm amer-

ikan Bill Clinton dha urdhrin për fillimin e fushatës bombarduese.

Sulmet ajrore vazhduan deri me 9 qershor, ku edhe u arrit marrëveshja e Kumanovës.

Më poshtë një pjesë nga fjalimi i ish-presidentit Bill Clinton natën kur filluan sulmet ajrore.

“Qytetarët e mi amerikanë, sot forca jonë ushtarake iu bashkua aleatëve tanë të NATO-s në sulmet ajrore kundër forcave serbe, përgjegjëse për brutalitetin kundër Kosovës, kemi vepruar për disa arsye, për të mbrojtur jetët e mijëra njerëzve të pafajshëm në Kosovë nga ofensivat ushtarake si dhe kemi vepruar për të parandaluar një luftë më të madhe. Qëndrojmë të bashkuar me aleatët tanë për të ruajtur paqen.

Duhet të veprojmë në Kosovë para se të ndodhë e njëjta gjë sikurse në Bosnje e Kroaci. Sot ne dhe 18 aleatët tanë të NATO-s jemi pajtuar të bëjmë atë që kemi thënë se do ta bëjmë, atë çfarë duhet të bëjmë për të kthyer paqen. Misioni ynë është i qartë, të demonstrojmë seriozitetin e qëllimit të NATO-s, që udhëheqësit serbë të kuptojnë se nuk do të lejojmë ofensiva të përgjakshme kundër të pafajshmeve në Kosovë. Shkurt nëse presidenti Millosheviq nuk dëshiron të bëjë paqe, ne do të limitojmë kapacitetet e tij për të bërë luftë. Tani dua të jem i qartë me ju, ka rreze në këtë ndërhyrje ushtarake, për pilotët tanë dhe njerëzit në tokë, mbrojtja ajrore e Serbisë është e fortë, ata mund të vendosin për të intensifikuar sulmet në Kosovë, apo të kërkojnë të na lëndojnë neve apo aleatët tanë. Nëse e bëjnë këtë ne do të çojmë një përgjigje të fuqishme”, tha mes tjerash Bill Clinton.

OPERACIONI I NATO-S NË ISH-JUGOSLLAVI KUSHTOI 43 MILIARDË DOLLARË

Trupat e NATO-së numëronin 50.000 ushtarë dhe vinin nga dhjetëra shtete anëtare të kësaj aleance dhe vendeve aleate.

Të parat që kanë zbarkuar kanë qenë njësitet britanike. Misioni ishte i ndarë në pesë zona të përgjegjësisë, që i përkisnin KFOR-it amerikan, anglez, francez, gjerman dhe italian.

Ndërhyrja e NATO-së në Kosovë, i parapriu një luftë të ashpër në mes Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës dhe forcave serbe, dhe pas shumë masakrave të kryera ndaj civilëve nga paramilitaret serbë.

Por a e dini se sa kushtuan në total bombardimet e Nato-s?

Sipas AP, Operacioni i NATO-s në ish-Jugosllavi kushtoi 43 miliardë dollarë.

Takimi i radhës Thaçi-Vuçiç, presidenti serb i pakënaqur me kushtet e BE-së për Kosovën

Njohja e Kosovës, kusht për anëtarësimin e Serbisë në BE

Kosova mbetet çështja kryesore në bisedimet e Serbisë për anëtarësim në Bashkimin Evropian

Presidentët e Kosovës dhe të Serbisë me ndërmjetësimin e shefes së politikës së jashtme të Bashkimit Evropian, Federica Mogherini. Presidenti serb paralajmëron mundësinë që në muajin prill të paraqesë një platformë për zgjidhjen e çështjes së Kosovës

Në Bruksel përfundoi takimi i presidentit të Kosovës, Hashim Thaçi dhe atij të Serbisë, Aleksandër Vuçiç më ndërmjetësimin e shefes së politikës së jashtme të Bashkimit Evropian, Federica Mogherini. Në një deklaratë të zyrës së zonjës Mogheirni thuhet se “ata diskutuan në kuadër të fazës së re të bisedimeve të lehtësuara nga Bashkimi Evropian, përgatitjet për marrëveshjen gjithëpërfshirëse për normalizimin e marrëdhënieve”. Në komunikatë thuhet se ata vlerësuan edhe përparimin në zbatimin e marrëveshjeve të arritura në të kaluarën. Shefja e politikës së jashtme “nënvizoi rëndësinë që i kushton Bashkimi Evropian zbatimit të plotë të marrëveshjeve ekzistuese, dhe theksoi në vecanti urgjencën e fillimit të ngritjes së Asociacionit të komunave me shumicë serbe, marrëveshjes për energjinë dhe përfundimit të punëve në urën e Mitrovicës”.

Ajo mirëpriti “përkushtimin e vazhdueshëm të dy presidentëve për normalizimin e marrëdhënieve ndërmjet Kosovës dhe Serbisë dhe rikujtoi se përparimi i tyre drejt integritetit evropian, është i lidhur ngushtë me përparimin në bisedime”, thuhet në ko-

munikatë.

Takimi i fundit ndërmjet tyre është mbajtur më 20 shtator të vitit 2017 në Neë York, më ndërmjetësimin e zonjës Mogherini, në dritën e zotimeve të bëra në dy takime që u zhvilluan në korrik dhe në fund të muajit gusht në Bruksel, kur ata ishin pajtuar për një fazë të re të bisedimeve ndërmjet të dyja palëve, përtej çështjeve teknike. Të dy presidentët shkuan në Bruksel nga Shtetet e Bashkuara ku qëndruan në vizita të paparalajmëruara.

Presidenti i Serbisë, Aleksandër Vuçiç, tha gjatë qëndrimit në Shtetet e Bashkuara se fuqitë perëndimore nuk duan të flasin se kujt i takon Kosova dhe e trajtojnë atë si çështje të mbyllur. “Jam i kënaqur me punën dhe përpjekjen tonë, por nuk jam i kënaqur me rezultatet. Kam shpresuar për mirëkuptim më të madh. Nuk jam i kënaqur me atë që kam arritur. Prej një kohe të gjatë po flasim për të ardhmen e Serbisë, për Kosovën... Po përpigemi të gjejmë zgjidhje kompromisi, por pala shqiptare po e bën punën e vet, e bashkësia ndërkombëtare të vetën. Nuk jam i kënaqur, sepse vendet perëndimore qëndrojnë fuqishëm në mbështetjen dhe ruajtjen e pavarësisë Kosovës”, tha ai. Presidenti serb ka paralajmëruar mundësinë që në muajin prill të paraqesë një platformë për zgjidhjen e çështjes së Kosovës, por për këtë tha ai, ka nevojë edhe për mbështetjen e bashkësisë ndërkombëtare.

“Megjithatë, Perëndimi nuk dëshiron në asnjë mënyrë të flasë për atë se kujt i takon Kosova”, tha ai duke nënvizuar se Serbia po paguan çmimin e vendimeve të gabuara të së kaluarës, përfshirë edhe ngritjen e çështjes së pavarësisë së Kosovës para Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë e cila ka pohuar se shpallja

e pavarësisë së Kosovës nuk bie ndesh me ligjin ndërkombëtar. Ai ritheksoi se Serbia është e gatshme për kompromis por jo “edhe të sakrifikojë interesat e saj”, ndërsa hodhi poshtë pohimet se ka zhvilluar takime private me presidentin e Kosovës, Hashim Thaçi, apo të ketë biseduar me të për “ndarjen e Kosovës”, një pohim i hedhur nga forcat opozitare në Serbi por edhe nga disa medie evropiane. Edhe presidenti i Kosovës, Hashim Thaçi hodhi poshtë mundësinë që të jetë takuar me presidentin serb gjatë qëndrimit në Shtetet e Bashkuara. Ai shkroi në rrjetet sociale se “ditëve të fundit kam zhvilluar konsulta intensive me partnerët tanë strategjikë”.

Në Ëashington, Londër, Berlin, Paris me qëllim të bashkërendimit të agjendës euro-atlantike për Kosovën. Ratifikimi i marrëveshjes për demarkacionin në Parlamentin e Kosovës, do të dinamizojë dhe qartësojë agjendën tonë, dhe është argument shtesë për miqtë dhe partnerët tanë. Përderisa po hyjmë në fazën finale të normalizimit të raporteve në mes Kosovës dhe Serbisë, jemi të bekuar me mbështetjen e palëkundshme të aleatëve tanë strategjikë”, shkroi ai.

Vitin e kaluar presidenti serb hapi një dialog të brendshëm serb për zgjidhjen e çështjes së Kosovës, pavarësinë e së cilës ajo vazhdon ta kundërshtojë, por është përfshirë në një proces bisedimesh në shkëmbim të afrimit me strukturat evropiane. Ai është zotuar të vazhdojë rrugën evropiane por edhe të ruajë lidhjet me aleatin e saj Rusinë, një dëshirë e nacionalistëve serbë që nuk pajtohen me pavarësinë e Kosovës. Kosova mbetet çështja kryesore në bisedimet e Serbisë për anëtarësim në Bashkimin Evropian.

DITËLINDJA

Etapat e jetës së gjeneral Parllakut lidhen me zhvillime të rëndësishme të Luftës Nacionalçlirimtare, të ushtrisë dhe vendit

99 vitet e Gjeneral Parllakut - “Hero i Popullit” dhe “Nderi i Kombit”

Nga Halil RAMA

Gjenerali legjendë në kufirine dy kohëve, Rrahman Parllaku, më 17 prill mbush 99 vjeç. Nëntëdhjetëenëntë vjet është një kuotë shumë e lartë. Gjeneral Rrahman Parllaku ka meritën se e ka arritur këtë kuotë të lartë, megjithëse i është dashur të përballojë shumë furtuna gjatë jetës dhe çështje më kryesorja e ka arritur jo i drobitur, por në formë të shkëlqyer fizike dhe mendore, një formë që do ta kishin zili edhe të rinjtë.

Gjeneral Rrahman Parllaku, i vetmi “Hero i Popullit” i gjallë, që i mbijetoi Luftës së II-të Botërore dhe terrorit komunist para katër vitesh u nderua nga ish-Presidenti i Republikës, Bujar Nishani me dekoratën “Nderi i Kombit”. Kjo dekoratë erdhi pikërisht në ditëlindjejn e tij të 95-të dhe me këtë rast Nishani Presidenti Nishani vlerësoi gjeneral Parllakun si i një figurë shumëdimensionale që i mbijetoi Luftës së Dytë Botërore dhe terrorit komunist.

Etapat e jetës së gjeneral Parllakut lidhen me zhvillime të rëndësishme të Luftës Nacionalçlirimtare, të ushtrisë dhe vendit.

Vetë fakti që z.Parllaku e filloi luftën si komandant i njësiteve guerrile në Vlorë dhe e përfundoi si komandant divizioni në Kosovë, është shumë domethënës.

Lufta Antifashiste, mbrojtja e vendit,

“lufta e brrylave”, qëndrimi në qeli, Lufta e Kosovës më 1999, krijimtaria publicis-

tike e aktiviteti intensiv në mbështetje të proceseve demokratike e të shtetit ligjor,

e forcuan karakterin e tij. Megjithëse gjeneral Parllaku i ka marrë titujt më të lartë, nga Presidentët e Republikës së Shqipërisë, një fvit më parë ai pati emocione të veçanta, kur kryetari Aldrin Dalipi, në emër të kryesisë sëKëshillit të Qarkut Tiranë, i dorëzoi atij një “Mirënjohje”, për të cilën ai e falënderoi për zemërisht.

Pa e zgatur këtë ceremoni të thjeshtë, në mbyllje e mori fjalën vetë Gjeneral. Rrahman Parllaku. Ai i përshëndeti, folësit dhe gjithë të ftuarit në festën e ditëlindjes së tij, si dhe shprehu mirënjohje për familjarët, për bashkëluftëtarët e bashkëpunëtorët, për të gjithë miqtë e dashamirët e tij, si në Shqipëri e Kosovë dhe më gjerë.

Para shtatë muajve, më 28 tetor 2017, gjenerali legjendë u nderua edhe me titullin “NDERI I QARKUT KUKËS”. Nderi i Kombit Rrahman Parllaku tha se ndër vite është vlerësuar më shumë tituj, por “Nderi i Qarkut Kukës”, kishte për të një domethënie të veçantë.

Në këtë ditëlindje të 99-të, Familjarët, miqtë dhe të afërmit, bashkëluftëtarët dhe bashkëpunëtorët, shqiptarët e ndershëm e patriot kudo që janë, në Shqipëri, Kosovë, Maqedoni, Mal të Zi e në hapësirën mbarëshqiptare në botë, e urojnë përzejmersisht gjeneral Parllakun: Edhe shumë vite të tjera, kështu siç je, vital dhe aktiv!

NJË LEGJENDË NË KUFIRIN E DY KOHËVE

(vijon nga fq.1)

Një protagonist me një jetë të jashtëzakonshme sjell para lexuesit edhe libri “RRAHMAN PARLLAKU – Një legjendë në kufirin e dy kohëve”, i bashkëautorëve Halil Rama dhe Sakip Cami. Nuk është thjesht një biografi tërheqëse, që për një shkrimtar do të qe një grishje për fantazinë. Është më shumë se kaq. Është një dëshmi për kohën që kemi lënë pas, për një kohë tepër të gjatë, si dhe jeta e heroit të librit, që këtë vit na vjen midis nesh me barrën e 99 viteve të tij që, si rrallëkush, i mbart me freskinë fi zike, me mprehtësinë e gjykimin, me fjalën që nuk bie përdhë, me gjallërinë dhe energjinë e një burri shteti në gjysmën e moshës që ka ai. Qofsh edhe për shumë vite të tjera siç të njohim e të shohim sot, miku ynë Rrahman Parllaku!

Nga jeta e një Matuzalemi si ti, na ulet këmbëkryq historia. Nga lufta dhe përkushtimi yt atdhetar na vjen një model për t'u ndjekur. Nga ëndrra jote dhe e brezit tënd për një shoqëri të njerëzve të barabartë, që e kërkojnë atë nëpërmjet komunizmit si ideologji, vjen edhe zhgënjimi i madh prej kësaj utopie që u përpoq të imponohej nëpërmjet luftës së klasave. Nga një çerek shekulli i dënimit tënd, nga plumbi dhe vdekjet në qelitë e burgut, mund të njohim një nga pamjet më makabre të dhunës së diktaturës. Nga veprimtaria jote si veteran në këtë çerek shekulli të demokracisë bashkë me të tjerë ish-të dënuar si L.Belishova, E.Ohri, H.Ramohito, etj., mund të mësojmë se kurrë nuk është vonë për njeriun që të bëhet mbështetës aktiv i proceseve demokratizuese të shoqërisë. Prej jetës së këtij njeriu, vijnë e të zgjohen edhe disa ndjenja, në dukje tepër intime,

por që janë në thelbin e moralit të individit. Një prej tyre është dashuria dhe lidhja e tij me vendlindjen, me krahinën e Lumës dhe Kosovën. Historia dhe luftërat e tyre. Rrethanat ia sjellin Parllakut që të punojë në zanatin ëmbëlsues të hallvës. Tregtarët ambulantë të saj në Korçë i quanin “gegë”. Ky “gegë” shtathedhur, i fortë fizikisht, i pashëm që bredh deri në Selanik, do të bëhej një nga drejtuesit kryesorë të njësiteve guerrile, pikërisht në Vlorë, aty ku ishte ndezur një nga vatrat kryesore të luftës antifashiste. Megjithatë, identiteti i tij mbetet i derdhur që nga fëmijëria, aty ku për vite të tëra ndarjeje bashkohej verilindja shqiptare me Kosovën shqiptare, me Kosovën, liria e të cilës ishte “Ëndrra e jetës së tij”. Dashuria për vendlindjen është një nga ndjenjat më të bukura. Kush e shpërfill, dëshmon për një shpirt të varfër. Jeta, lidhja me vendlindjen është zanafi lla e respektit të tij për njeriun e thjeshtë, e humanizmit dhe altruizmit. Kur më dha për një mendim librin e tij në dorëshkrim “Mirënjohje familjeve vlonjate...”, i thashë se ndoshta iu kishte lënë më shumë vend nënave dhe grave vlonjate, në raport me ngjarjet e tjera të njësitit guerril. “Përkundrazi, iu kam lënë pak, - më tha. Pa dyert e zemrat e tyre të hapura, ne s'do të mund të bënim asgjë.”. Këtë modesti dhe altruizëm në raportin e veprës së tij në luftë dhe më pas, kam patur mundësinë ta vërej dhe ta çmoj që nga takimi dhe biseda ime e parë me të rreth 20 vjet të shkruara, kur i kërkoja një mendim për Gjeneralin Vaskë Gjino, që ishte nga fshati im dhe kishte vdekur në burgun e Burrelit. “Po të shkruash ndonjë shkrim për të, thuajse për mua, ai ishte ajka e ajkës së akademistëve, ushtara-

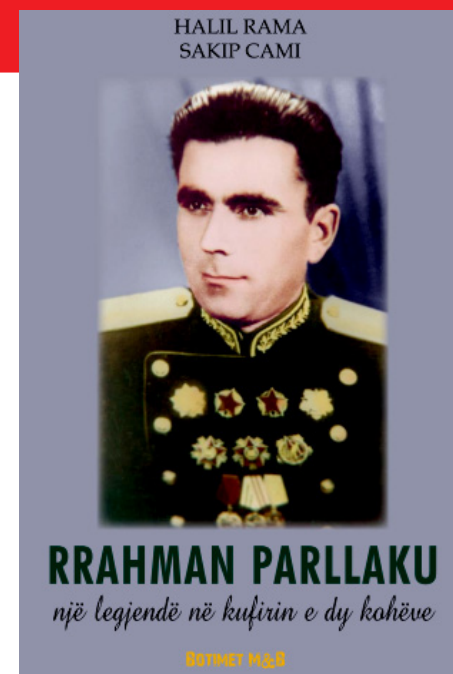
ku më i aftë që mund të dërgohej në Vietnam, për të vëzhguar luftën që bëhej aty prej vitesh”, - m'u përgjigj Parllaku. Usharak edhe vetë deri në palcë, akademist dhe epror i Gjinos, ai i linte atij vendin e kreut për nga përgatitja si ushtarak. Dhe të jesh një jetë nën kapotën e ushtarit, do të thotë të pranosh një jetë murgu repretësisht të programuar, duke e privuar veten nga tekat dhe argëtimet spontane, që ne të tjerët, civilët, ia lejojmë vetes duke anashkaluar disiplinën. Libri i H. Ramës dhe S. Camit, një punë serioze për jetën e “Heroit të Popullit” Rrahman Parllaku nuk mund të jetë ezaures, sepse ai është një fi gurë aq interesante, e madhe do të thosha pa droje, sa të tërheqë edhe më vonë pena të tjera.

(Parathënia e librit me të njëjtin titull)

T'I LEGJENDARIZOJMË QË NË GJALLJE

Nga Namik Selmani

Jemi mësuar që shumë personazhe historikë apo edhe ata anonimë e një fshati të largët e të afërt të një kombi, t'i legjendarizojmë pas jetës që ata jetuan. E bëjnë këtë shumë kombe në botë. E bën dhe e ka bërë këtë gjë dhe kombi ynë dikur dhe sot, në një cep të tokës apo edhe larg, siç ndodhi me Skënderbeun, me Ali Pashanë e Tepelenës. T'i legjendarizojmë që në gjallje. Natyrisht shumë më tepër në ndarjen fizike prej nesh. Mund të mos ngjitesh një rrugë plot sakrificë, mençurore, humaniste, si i mençuri, trimi dhe atdhetari me grada të përgjeshme, gjenerali Rrahman Parllaku. Ai e ka thurur së gjalli,

vetë legjendën për emrin e tij, për jetën e tij, për veprën e tij. E vetëm me ato vite që ai ka në pasaportë, që shkojnë te numri hyjnor 99, ia vlen të përluesh plot nderim para tij. Ai është fare pranë shifrës 100. Për të është për të shkruar sa më shumë. O, sa e lakmojnë këtë shifër në jetën e tyre fizike njerëz të shtresave të ndryshme, të kombeve të ndryshëm! Madje edhe urimi ynë për të gjithë mirëdashësit tanë është: “U bëfsh 100!”

Me këto dhjetë dekada vitesh ose, e thënë pak më thjesht 100 vite, shumë më të pasur se ai i lakmojnë sa e sa herë. Ai është dhe mund të jetë një karakter i lakmuar për historianët, për historinë që ka lënë pas vetes. Për shkrimtarët që mund të

(Vijon ne faqen 5)

HISTORIA

“Ëmbël dhe bukur është te vdesësh për Atdhe dhe të lirë të lesh pas vetes, fëmijët, shtëpinë dhe çdo gjë tjetër”. - HOMERI

66 vjetori i krijimit - Çeta e Mokrës , Çeta e parë partizane në Qarkun e Korçës

Ing. Myfit Guxholli*

• Batalioni partizan “Reshit Çollaku” dhe batalioni i forcave vullnetare të krahinës dhe sidomos të Mokrës, në këtë luftë i dhanë atdheut 1582 luftëtarë të armatosur në formacionet luftarake. Nga këta, 144 dëshmorë në altarin e nderit që dhanë jetën për çlirimit e atdheut dhe dy heronj të popullit, Reshit Çollaku dhe Kajo Karafili

filluan të ndizen, të gjithë i kanë sytë tek Reshiti, por ky tashme nuk është në vendin e tij. Duke lënë shokët pas, i qetë, i sigurtë, plot vendosmëri, me kokën lart e sytë drejtuar në fytyrën e oficerit fashist, Reshiti filloi të flasë: “Na ndjeni zotërinj, ky flamur nuk është i yni. Për çdo shqiptar të vërtetë është krejt i huaj, prandaj ne s’ke- mi pse te betohemi përpara një cope bezeje të kuqe që ka aq vlerë sa edhe copat e bezeve me të cilat mbështjellim këmbët”. Reshiti u përkrah edhe nga disa shokë të tjerë. Mbledhja u prish dhe Reshiti u vu në arrest. Pas disa ditësh erdhi në Shqipëri dhe mënyre ilegale kaloi kufirin për në Jugosllavi ku u takua me shqiptarë të tjerë te ar- ratitur.

Ku u pushtua Jugosllavia në 1941, u kthye në Shqipëri për të dhënë kon- tributin e tij për vendin e okupuar nga fashizmi dhe qëndroi ilegal në zonën e Mokrës. Në Shqipëri kishte filluar lëvizja e luftës kundër fashizmit deri në çlirimin përfundimtar të Atdheut. Reshiti mbështeti menjëherë këtë lëviz- je dhe u rreshtua të luftonte. Qysh në fillim ai mori pjesë në demonstratën e madhe të 29 nëntorit 1941, duke qëndruar në radhët e para të demon- struesve. Pastaj kaloi në malësinë Mokrës dhe me pushkë e besë punoi pa u lodhur për mobilizimin e popul- lit në luftë.

Në 27 mars 1942 u formua Çeta e Mokrës dhe komandant i saj u cak- tuar Reshit Çollaku, nën udhëheqjen e të cilit ajo u bë tmerr për fashistët italianë. Brenda një kohe të shkurtër, Çeta pastroi krahinën e Mokrës nga armiqtë. Me vonë ajo kaloi në Gorë, çliroi krahinat e Berzështës e Velcës, fshatrat e Rëzes së Pogra- decit dhe të Malit të Thatë. Reshiti ishte një propagandist dhe agitator i shquar, trim, guximtar dhe një or- ganizator me zotësi të madhe për të lidhur më së miri traditat luftarake dhe atdhetare të popullit me ato të luftës që po bënte vendi ynë kundër pushtuesit fashist dhe kolaboracion- istëve që bashkëpunonin me armi- kun. Puna e merita e Reshitit ishte ndihma në rrethin e Pogradecit për zhdukjen e hasmërive dhe tarafeve në mbledhjen e organizuar nga ai në fshatin Slabinjë të Mokrës. Bash- kimi i popullit në luftë kundër ar- mikut u forcua më tepër dhe kështu nga ditë në ditë po shtoheshin radhët e partizanëve. Në zonën e Mokrës e Gores dhe Rëzes u krijuan Këshillat NÇ, të cilët ndihmuan për krijimin e njësiteve partizane dhe që të pas- troheshin postat ku vepronin kara-

binierët italianë. U zhvilluan aksi- one luftarake kundër milicëve dhe mercenarëve dhe fashistëve italianë. Partizanet e Çetës së Mokrës, përveç punës propagandistike me pop- ullsinë, ngritjen e këshillave Nacio- nal-Çlirimtarë, mbledhën armë duke ia marrë armikut dhe duke mbledhur armët e mbetura nga lufta Italo-Gre- ke nëpër fshatrat kufitare.

Çeta e Mokrës ka bërë shumë ak- sione luftarake kundër forcave fash- iste të cilat rritën besimin për të luftuar dhe pjesëmarrjen e popullit e veçanërisht rinisë, të cilët lanë shkol- lat dhe u rreshtuan në radhët parti- zane. Çeta e Mokrës në bashkëpun- im me atë të Gorës dhe Oparit fqinj, shkatërruan urën e rajonit të Përren- jasit, mori pjesë në luftën e Snorit, ku shpartalloi postën e Karabinierëve dhe zuri shumë ushtarë rob. Ka mar- rë pjesë në aksionin e Grabovicës së bashku me Çetën e Gorës për të çli- ruar dy shoqe: Kiço Greco e Midhin, që dogjën zyrat e partisë fashiste në Korçë. Në këtë aksion u plagos Teki Kolaneci. Gjithashtu mori pjesë në luftën e Voskopojës, kreu aksionin në minierën e Çermenikës, në çlirim- in e gjithë zonave të Mokrës, Gorës dhe e detyroi armikun të mos shkelë më në zonat e çliuara. Kështu emri i Reshit Çollakut u bë tmerr për pushtuesit. Të gjitha këto aksione u kryen gjatë vitit 1942.

Në saj të punës dhe aksioneve të

kryera, fshati Kreshovë i Gorës është fshati i parë në Qarkun e Korçës ku ngrihet flamuri i Lirisë të cilin e mori Çeta e Mokrës. Gjatë fjalimit që po mbante, Reshiti, i mallëngjyer ndalej e shpërthente përsëri. Gjithë kjo llavë ndjenjash e bëri për vete masën e cila u përplot bashkë me Reshitin. Një plak 80 vjeçar, Kadriu, filloi të qante, gjithashtu dhe pasi largohet, kthehet përsëri me një flamur në dore e i dre- jtohet Reshitit: “Merre o bir! Është fla- mur që e mbaja në syndyq, por fla- mujt nuk janë për syndyqe, janë për ju, për ty o Reshit o bir dhe le të valo- jë”. Reshiti s’mund të vazhdonte më fjalimin nga sytë e mbytur me lotë. E mori flamurin dhe e puthi. Ky veprim u përhap dhe bëri jehone në të gjithë fshatrat. Reshiti në këtë rast ndjeu barrën e rëndë që i kishte ngarkuar populli.

Mbi bazën e Çetës së Mokrës, u for- mua batalioni i Mokrës, i cili më vonë mori emrin Batalioni “Reshit Çollaku”.

Krahina e Pogradecit mori pjesë masive në këtë luftë me disa njësi, Çeta dhe dy batalione. Batalioni partizan “ReshitÇol- laku” dhe batalioni i forcave vullnetare të krahinës dhe sidomos të Mokrës, në këtë luftë i dhanë atdheut 1582 luftëtarë të ar- matosur në formacionet luftarake. Nga këta, 144 dëshmore në altarin e nderit që dhanë jetën për çlirimit e atdheut dhe dy heronj të popullit, Reshit Çollaku dhe Kajo Karafili.

**Veteran Kolonel në pension*

FORUM

Çeta e parë antifashiste në Dibër është krijuar në prill të vitit 1941

Të korigjojmë historinë e shtrembëruar të LANÇ

(Biseda në Pezë në mars të vitit 1942 e Haxhi Lleshit me Enver Hoxhën për aktivitetin e kësaj çete)

Nga Sakip CAMI

Në Fushën e Fshatit Miresh të Qarkut Dibër, sot Bashkia e Bulqizës, është një lapidar i Luftës Antifashiste, që për fatin e mirë nuk është dëmtuar. Dhe nuk ka se si të dëmtohet sepse atë e ruajnë vetë banorët e këtyre fshatrave, të Mireshit, Tërbaçit, Sepetovës, Viçishtit etj. Këtu është zhvilluar përpjekja e parë me armë e dibranëve kundër fushimit luftarak të fashistëve italianë të Divizionit “Firence” që vepron në vijën kufitare të Shqipërisë përballë Dibrës së Madhe. Në këtë sulm dibranët i shkaktoan armikut 50 të vrarë dhe shtuan arsenalin e armëve të tyre luftarake.

Në kundërpërgjigje, fashistët italianë të Divizionit “Firence” arrestuan dhe burgosën jo pak, por 20 burra të Fisit Cami të Viçishtit dhe 15 burra të fisit Jashari të Kovashicës. Në Prill të vitit 1941 në këtë fushë janë pushkatuar katër djem të kësaj zone dhe pikërisht Ejup Cami nga Dibra e Madhe, 19 vjeç, gjimnazist në Tiranë, Mexhit Lezi , 20 vjeç, nga fshati Mazhicë, bari në fshatin Golevisht, Viçisht, Musa Cami 40 vjeç, me pesë fëmijë, nga fshati Golevisht, lagje e Viçishtit dhe Sefer Cami 27 vjeç nga fshati Sepetovë.

Katër ditë më parë ishte vrarë Fasli Cami, mësues në Gjoricës, normalist, i pari mësues dëshmor në Shqipëri. Po në këtë kohë, në këto ditë prilli 1941 në Maqellarë të Dibrës , në sulmet e organizuara ndaj postave të shërbimit italiane u vranë nga fashistët italianë Abdurrahim Lleshi dhe Vehbi Jashari. Plot 7 dëshmorë në një ditë. Dilaver Cami do të vdiste në burg në mars të vitit 1942. Të tjetrët i përballuan torturat e qelive të burgut të Tiranës dhe të Burrelit. Por të gjithë vdiqën para kohe, pas kthimit në fshat dhe daljes nga burgu.. Pas çlirimit , ata e morën statusin e dëshmorit, u ndërtua edhe lapidari në përkujtim të luftës së tyre, por asnjëherë deri më sot, edhe tani, që kanë kaluar 25 vjet nga fitorja e demokracisë, nuk u tha dhe nuk u shkrua se çfarë ishte kjo betejë, kjo luftë.

Para vitit 1990 çdo gjë ishte e lidhur me PKSH. Çdo gjë fillonte pas 8 nëntorit 1941. Që nga 7 prilli 1939 deri më 8 nëntori 1941, dy vjet e gjysmë histori luftë dhe përpjekjesh u shumëzuan me zero, sepse sipas PPSH dhe historianëve komunistë , lëvizja filloi pas formimit të

NË FOTON SHOQËRUESE TË KËTIJ ARTIKULLI (FOTO E BURGUT NË MARS 1942) TË BURGOSURIT JANË:

1. Ahmet Fetah Cami, vjeç 41, i biri i Bejazes (Duka) (1900 – 1943)
2. Uke Dullë Cami, vjeç 22, i biri i Pemes (Rexha) (1920 – 2006)
3. Dullë Shaban Cami, vjeç 45 , i biri i Davës (Dema) (1896 – 1947)
4. Adem Bajram Cami, vjeç 40, i biri i Fatimes (1901 – 1941)
5. Islam Bajram Cami, vjeç 46, i biri i Fatimes (1895 -)
6. Izet Salë Cami, vjeç 38, i biri i Remes (1903 -)
7. Sulë Salë Cami;
8. Destan Çup Cami, vjeç 27, i biri i Hikes (1914 – 1943)
9. Rremë Mustafë Cami;
10. Shahin Muharrem Cami;
11. Tufik Sufë Cami,
12. Dilaver Veli Cami, vdiq nga torturat në burg, 1942)
13. Bexhet Isuf Cami, vjeç 47, i biri i Verkes (1894 -)
14. Aqif Islam Cami, vjeç 21, i biri i Hajries (1922 -)
15. Hidër Rrahman Cami, vjeç 35,
16. Liman Beqir Cami,
17. Tafë (Mustafa) Veli Cami
18. Rifat Beqir Cami,
19. Hasan Beqir Cami

PKSH. Një nga organizatorët e kësaj lufte , që më vonë do të bëhej anëtar i Shtabit të Përgjithshëm të UNÇ dhe komandant i Batalionit të Dibrës, Haxhi Lleshi, do të pranonte të dërguarin e PKSH për komisar çete partizane , Qazim Prishtinën dhe do të formonte të parën çetë partizane në Dibër me 20 qershor të vitit 1942.

Por pas vitit 1990, Haxhi Lleshi ka reflektuar dhe në kujtimet e tij , në librin e tij me kujtime:”Vite, njerëz, ngjarje” , botim i vitit 1996, Faqe 27 dhe 77, ai shkruan se çeta e parë antifashiste në Dibër u krijua në prill të vitit 1941 dhe për këtë ai më pas kishte vënë në dijeni Enver Hoxhën, i cili në fillim e kishte quajtur gjë të mirë, por që më pas e fshiui këtë periudhë

rezistence prej dy vjet e gjysmë.

“Enver Hoxha më ndiqte me shumë kujdes, shkruan H.Lleshi, dhe herë pas here tundte kokën në shenjë miratimi. Kështu kur i fola për luftën kundër pushtuesve italianë në prill të vitit 1941, më pyeti për pjesëmarrësit, për gjetjen e armëve, për qëndrimin e autoriteteve jugosllave ndaj nesh. -Disa nuk e kanë vlerësuar si duhet atë luftë, tha Enveri, prandaj nuk e kanë popullarizuar me qëllim, të tjerë nga mosnjohja. Por të mohosh luftën e popullit për të mbrojtur trojet e veta nga pushtuesit, do të thotë të jesh ose dritëshkurtër ose armik. -Unë nuk e di ç’thotë ata disa, thashë (H.Lleshi) , por ngado që kemi kaluar, njerëzit na kanë

thënë: “Ju lumtë pushkal”

Në krye të listës është Ahmet Fetah Cami, ish oficer, akademist, me gradën kapiten, (i biri i Fetah Camit, dëshmor i Atdheut, komandant çete kunder serbe dhe bullgarëve, vrarë nga bullgarët në vitin 1916), babë e bir, Dullë dhe Uke Cami, vëllezërit Adem dhe Islam Cami, vëllezërit Sulë dhe Salë Cami, Destan Cami që ka kishte lënë dasmën dhe nusen e re në shtëpi, babë e bir Rrem dhe Shahin Cami, vëllezërit Tafë dhe Dilaver Cami etj. Jo pak por 20 vëllezër e kushurinjtë. Kjo kryengritje dhe ky organizim nuk ishte rastësor. Ai kishte ndodhur edhe në luftën kundër Hajredin Pashës në vitin 1844, në vitet 1913, 1914, 1915, 1916 dhe 1920 kundër serbëve që donin t’i aneksonin këto troje, që ishin copëtuar edhe nga kufijtë e vitit 1913. Studiuesi Prof. Gazmend Shpuza shkruan se shtëpitë e fisit Cami u bënë preja e parë e armikut duke u djegur tërësisht. Në kapitullin “ Lufta kundër forcave Serbe “ përshkruhet: “ Forcat agresive serbe ndeshën në qëndresën e shqiptarëve sapo kaluan kufirin. Dan Cami me forca të pakta organizoi pritën e parë në Sepetovë.

Gazmend Shpuza “ Kryengritja fshatare e Shqipërisë së mesme 1914-1915 “ Botim i Akademisë së Shkencave të RPSSH, Instituti i Historisë, viti 1986, f. 375-376, 392: “) Pikërisht kjo periudhë rezistence që nga prilli 1939 deri në prill të vitit 1941, rezistencë në vazhdimësi e kësaj zone , e këtij populli, e këtyre fiseve, e këtyre luftëtarëve është lënë e errët sepse dikush dhe disa kanë dashtë me marrë lavdinë dhe meritat. Është detyrë e historianëve që t’i rikthehen fakteve të reja dhe ta rishkruajnë historinë sepse ajo është shkruar me gjak dhe nuk është mirë që të mohojmë gjakun e derdhur të të parëve tanë për liri, aq më tepër sot që faktet po i nëshetrohen gjykimit të ftohtë dhe historik.

Ja faksimilja e AQSH të vitit 1942 me emrat e të dënuarve në burg nga Gjykata ushtarake e Divizionit „Firence“, divizion i dislokuar në Dibër:

Faqe e VIII-të	
116. Qazim Kamberi i biri i Kamberit dhe Hatizhes, vjeç 35, nga kat.levan Tepelen bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 14.8.41,për mbajtje e armëve dhe denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
117. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe qem në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
118. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
119. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
120. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
121. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
122. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
123. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
124. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
125. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
126. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
127. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
128. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
129. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
130. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
131. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
132. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
133. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
134. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
135. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
136. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
137. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
138. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
139. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
140. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
141. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
142. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
143. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
144. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
145. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
146. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
147. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
148. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
149. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
150. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
151. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
152. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
153. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
154. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
155. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
156. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
157. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
158. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
159. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
160. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
161. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
162. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
163. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
164. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
165. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
166. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
167. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
168. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
169. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
170. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
171. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
172. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
173. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
174. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
175. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
176. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
177. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
178. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
179. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
180. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
181. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
182. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
183. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
184. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
185. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
186. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
187. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
188. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
189. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
190. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
191. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
192. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
193. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
194. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
195. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
196. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
197. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
198. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
199. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	
200. Ismet Qamli i biri i Salit dhe i Hanes vjeç 38, nga kat.Vezisht,bujk,i burgosur nga Gj.Ushtarak me 19.7.41,për kundërshtime,i pa denum dhe asht në dispozicion të Gj.Ushtarak.	

T’I LEGJENDARIZOJMË QË NË GJALLJE

(Vijon nga faqja 3)

gjejnë tharm rrëfimesh për tregime, poezi, novela, romane. Për dietologët që duan sekretin e tavolinës së tij në vite. Për sociologët që shohin tek ai sekretin e mbijetesës së tij në burgje e në liri...

Rrahman Parllaku ishte dhe mbetet Rrahman Parllaku. Ai dhe vetëm ai. Po Rrahman Parllaku i kishte të gjitha, të gjitha. Kombe që kanë në kufinj të tyre njerëzorë, njerëz të tillë, besoj se bukur mirë duhet të jenë të përkëdhelur, të jenë më krenarë se muzetë që kanë ndërtuar me dritë shkëlqimtare, se urat që kanë ngritur, të jenë më të bekuar me historitë e tyre njerëzore, me betejat, me humbjet, me fitoret. Jeta-enciklopedi e tij ngre mes nesh kalanë e lartë të krenarisë që duhet ta njohim, ta prekim dhe të futemi në mes tyre, në mos si kështjellarë të sprovuar, të jemi në një bedenë të tyre. Me pengun e madh që të jep një jetë me një numër jo shumë të madh vitesh, se sa ajo

e gjeneralit.

Po në këtë sfidë të vërtetë shkronjore që mund të marrë një shqipshkrues ose edhe një i huaj (nuk është çudi të themi se shpesh historitë, bukuritë tona, na i kanë rrëfyer të huajt) duhet dhe një prijatar i shkronjës së shkruar. Duket se çdo shkrimtar historian që e merr këtë gjë përsipër dhe e bën mirë e ka kaluar shumë bukur dhe dobishëm sprovën e betejës për të gdhendur këtë Njeri-Monument. Vetë personazhi ynë është i ngjizur si tharm urtie në urtinë e odave lumjane e dibrane, ku shkolla e urtisë bënte garë me atë të librave. Gjoksi i Rrahman Parllakut është i vogël për të mbajtur të gjithë dekorarat, Urdhërat e nderet e shumta në këtë jetë shumë të vrullshme shekullore. Të gjitha i meritonte dhe do i meritojë në kohëra ai njeri.

Veç pa këtë monument shkronjor, duket se lavdia e tij do të mbetej pak më e jetësuar se duhet. Ne kemi nevojë për libra të tillë ku lexojmë vetveten.

ANALIZË

Më 23 mars 1989 në kundërshtim me vullnetin e popullit të Kosovës u ndryshua Kushtetuta e vitit 1974 dhe u suprimia autonomia e Kosovës

POLITIKA HEGJEMONISTE SERBOMADHE DHE KUSHTETUTA E VITIT 1974

Nga Bashkim Hisari

Populli shqiptarë i Kosovës mori pjesë në luftën e Dytë Botërore duke u bashkuar Aleancës së madhe të popujve dhe ngadhënjyen ndaj Boshtit të Nazi-fashizmit. Deri nga mbarimi i Luftës së Dytë Botërore, rreth 55 mijë veteranë nga Kosova luftuan krah në krah me veteranët antifashist të Shqipërisë dhe të botës tjetër përparimtare dhe dhënë një kontribut të theksuar në çlirimin e Kosovës dhe Jugosllavisë. Megjithatë, në federatën jugosllave shqiptarët mbetën të huaj e jo të barabartë. Ata u trathantuan, aspiratat dhe vullneti i tyre nuk u realizuan.

Në vitin 1943, në Jajce, qytetëz në territor të Bosnjes u mbajt Mbledhja e Këshillit Antifashist Nacionalçlirimtar (AVNOJ). Në këtë Mbledhje shqiptarët nuk ishin ftuar. Aty u bënë shumë pazare në dëm të shqiptarëve. Në këtë Mbledhje u vendos që asnjë pjesë përbërëse e Jugosllavisë të mos mbetet një etnike. Meqë Mbledhja në plan të parë kishte Kosovën, merret vendim që qytetëza Leposaviq t'i bashkangjitet Kosovës, ndërsa Serbisë t'i aneksohet Lugina e Preshevës e banuar me Shqiptarë. Kësisoj, Serbia një kombëshe u bë shumë kombëshe, dhe Kosova një kombëshe u shëndrrua në territor shumë kombëshe.

Në Konferencën e Bujanit më 31 dhjetor 1943 - 2 Janar 1944, u miratua një Rezolutë, ku Kosovës i njihet e drejta e vetëvendosjes deri në shkëputje dhe realizimi i dëshirës së popullit shqiptar të Kosovës për bashkim me Shqipërinë gjë që nuk u realizua kurrë.

Në Prizren më 8-10 korrik 1944 në Konferencën e Këshillit Nacional Çlirimtar të Kosovës dhe Rrafshit të Dukagjini u hodhën poshtë vendimet që ishin marrë në Bujan. Pjesëmarrësit shqiptarë në këtë Konferencë u detyruan me dhunë të miratojnë vendimin "që Kosova dhe Rrafshi i Dukagjinit t'i bashkohen Serbisë Federale".

Pas acarimit të raporteve politike në mes të Beogradit dhe Moskës, në qershor të vitit 1948, Partia Komuniste e Jugosllavisë u përjashtua nga organizata e partive të shteteve komuniste "Informbyro" dhe me këtë rast prishen marrëdhëniet e BRSS me Jugosllavinë e AVNOJ-it. Në këtë situatë Shqipëria mbajti anën e orga-

nizatës: informbyro, dhe mbetja e saj në pozitë pro-sovjetike bëri që t'i prish marrëdhëniet e "mira" që kishte me Republikën Federative Popullore të Jugosllavisë nga viti 1945. Gjatë periudhës 1945-1948 pozita e shqiptarëve në Kosovë nuk ishte në nivel të duhur. Prishja e marrëdhënieve Jugosllavi-Shqipëri, nxiti më shumë përqendrimin e pozitës së tyre. Duke e shfrytëzuar këtë situatë, politika shtetërore jugosllave riaktualizoi projektet antishqiptare, urrejtjen, diskriminimin, asgjësimin, asimilimin dhe shpërnguljen me dhunë të shqiptarëve nga trojet e tyre etnike.

Në vitet e para të pas luftës, popullsia shqiptarë në Kosovë ishte ndër më të varfrit në rajon. Sipas statistikave Jugosllave pasuritë natyrore dhe nëntokësore në Kosovë përfshinin 585.000 ha tokë bujqësore (53,7 % nga territori i tërësishtëm i Kosovës prej 10.887 km²) dhe afro 446.000 ha pyje. Kosova kishte 51,5 % të rezervave të qymyrit të Jugosllavisë (më 1976 flitej për 12 miliardë tonë), 52 % të rezervave të plumbit dhe zinkut, 23 % të eksploatimit të arit, argjendit dhe

kromit, 35,6 % të magnezit (më 1976 flitej për 9,85 milionë t) si dhe të rezervave të 20 llojeve të tjera të metaleve dhe lëndëve energjetike. Kosova, me vetëm 4,2 % të territorit të tërë Jugosllavisë dhe 7,1 % të popullsisë (më 1981 kishte 1.595.000 banorë) posedonte mbi 10 % të pasurive natyrore dhe nëntokësore të tërë Jugosllavisë, por njëkohësisht ishte njësi më e varfër konstitutive e federatës jugosllave. Ndërkaq, serbëve dhe malazezëve që dëshironin të jetonin në Kosovë, u siguroheshin beneficione, si banesa ose troje, vende të punës. Nga propaganda serbe ata shpesh paraqiteshin si, viktima të terrorit shqiptar. Autoritetet jugosllave në propagandën zyrtare gjendjen e mjerueshme sociale të popullsisë së Kosovës e paraqitnin vetëm si pasojë të një "shpërthimi demografik", me supozimin shovinist se gjendja e kosovarëve sqarohet si pasojë e një shumimi të qëllimshëm të shqiptarëve, të bazuar në arsye nacionale dhe nuk shikonin në kontekstin e situatës së mjerueshme ekonomike. Shqiptarëve këto vlerësonin si vazhdim i politikës kolonizuese nga koha para Luftës së Dytë Botërore.

Ndër të tjera këto ishin disa prej arsyrave pse udhëheqësit Kosovar kërkonin prej Titos statusin e Republikës për Kosovën. Ish lideri komunist Mahmut Bakali për këto kërkesa foli në një dokumentar televiziv me ç'rast tha se fillimi i diskutimeve rreth amendamenteve në Kushtetutën e atëhershme në vitin 1971 ka qenë fillimi i avancimit të Kosovës dhe se aty ka nis procesi i ndarjes së Kosovës nga Serbia. Ai me këtë rast përkujtoi bisedën që kishte zhvilluar me Titon:

"Tito më pyeti a je i kënaqur me diskutimet që po bëhen për Kushtetutën e 74-ës. Unë i thashë po, por kemi pengesa mjaftë të mëdha.

Ai më pyeti mirë, por a po më tre-

gon pse ju duhet juve Republika? Unë i thashë se ne faktikisht jemi të gjithë për Republikën e Kosovës.

Tito më tha e çka ju nevojitet Republika?

I thashë se ne duhet të sundojmë me ekonomi, me kulturë, me polici, me arsim, me politikë të jashtme me mbrojtjen territoriale.

Ai ma tha krejt çka i the, se ato që nuk i ke thanë thuaj komisionit tënde le t'i paraqes si kërkesa. I thashë por ato kërkesa janë për Republikë, a je ti që ne te jemi për Republikë, ai thotë: jo se do të hynim në telashe të mëdha me shovinizmin serb".

Me miratimin e Kushtetutës së vitit 1974, u realizuan disa të drejta, pikësynime dhe dëshira të popullsisë shqiptare. Vitet e para pas miratimit të Kushtetutës së vitit 1974 në historinë e Kosovës njihen si ndër vitet më të suksesshme si në sferën politike ashtu edhe në atë ekonomike. Pozita e shqiptarëve u përmirësua radikalisht. Atyre u mundësua të inkuadrohen në të gjitha lëmenjt shoqërorë, si: në udhëheqjen komunale, polici, shkollim, shëndetësi, punësim, etj. Menjëherë u themelua kuvendi si organ më i lartë ligjvënës, pastaj edhe pushteti ekzekutiv, që quhej Këshilli Ekzekutiv. Kosova u bë me sistemin gjyqësor, kishte Gjykatën Kushtetuese. Fitoi të drejtën e vetos si dhe gjashtë republikat tjera dhe Krahina e Vojvodinës, por pa të drejtë të shpalljes së Republikës. Zhvillimet që pasuan mundësuan daljen në skenë të një klase të re politike që u angazhuan dhe lansoi një zhvillim më të shpejt politik, ekonomik, arsimor e kulturor duke mobilizuar kudrot të shkolluar nga radhët e shqiptarëve. Figura kryesore e këtij zhvillimi, pa dyshim ishte kryetari i LK të

(Vijon ne faqen 9)

HISTORIA

74-vjetori i krijimit të një prej formacioneve më të mëdha e më të shquara të Ushtrisë Nacionalçlirimtare shqiptare

• **Brigada e 8-të Sulmuese ka lënë në fushën e luftimeve kundër armikut 148 dëshmorë dhe rreth 176 të plagosur, nga këto tre shoqe partizane**

Brigada e VIII-të S shkroi me gjak triumfin ndaj fashizmit

Shtëdhjetëkatër vjet më pare, më 25 Prill 1944, në një lëndinë të rrethuar me lisa, me një bukuri të rrallë natyrore, në Sheper të Zagorisë u formua Brigada e VIII-të Sulmuese. Fillimisht ajo pati një efektiv prej 950 partizanë të ardhur nga njësitë partizane të Grupit të parë të Kurveleshit, Çeta “Koto Haxhi”, Batalioni “Misto Mame”, Batalioni “Thanas Ziko” e të tjerë partizanë nga Qarku i Gjirokastrës, që të gjithë të sprovuar në luftime kundër armikut. Me krijimin e Brigadës u formuan katër batalione me nga katër kompani, me një efektiv prej rreth 200-250 vetë.

Komandant Brigade u caktua Asaf Dragodi, Zv/Komandant Koço Gjeci, Komisar Qazim Kondi dhe Zv/Komisar Rrahman Parllaku. Njëkohësisht u caktuan edhe komandantët e batalioneve e të kompanive.

Në formimin e saj morën pjesë partizanë e partizane me përvojë lufte dhe që kishin lënë gjurmë heroizmi e gjaku në Luftën Çlirimtare gjatë viteve 1942 – 1943.

Fillimisht, Brigada e 8-të S e nisi operacionin kundër armikut në mbrojtje të delegatëve dhe mjediseve ku po përgaditej Kongresi Historik i Përmetit, duke zënë pozicione luftimi nga Ura e Dragodit, Rëzë, Lunxheri, Gryka e Çajupit, Gryka e Salckës, Pogon, Dhembel, Nemeçkë e deri në fshatrat e Përmetit si Çaçovë, etj.

Operacioni i Qershorit 1944 ishte prova më e vështirë, por edhe kalitja vendimtare për Brigadën e 8-të Sulmuese. Komanda e Brigadës dhe ato të batalioneve morën të gjitha masat organizative e operative për vazhdimin e luftimeve, deri në çlirimin e plotë të vendit.

Më 5 qershor 1944 forcat e Brigadës së 8-të i zunë pritë një kolone gjermane me mbi 900 vetë që vinin nga Greqia. Luftimet u zhvilluan të ashpra në Skore, Sopik e Çatister nga Batalioni i 3-të që ishte në rrezik rrethimi. Një trimëri të rrallë tregoi skuadërkomandanti Ormen Boro, i cili me automatik e bomba dore u hodh si rrufe në llogoren e armikut në Sopik, duke asgjësuar një mitraloz të rëndë dhe duke vrarë disa gjermanë. Pas përleshjesh të ashpra ai u vra edhe vetë duke mbetur përjetë në altarin e lirisë.

Në këtë situatë armiku pësoi çoroditje, ndërsa forcat partizane po përparonin dukshëm. Nga luftimet e suksesshme të forcave të Batalionit të 3-të dhe të kompanisë së 2-të në Skore, armiku u detyrua të tërhiqej, duke lënë në fushën e betejës 11 gjermanë të vrarë. Nga radhët e par-

tizanëve u vranë 5 veta dhe u plagos komandanti i kompanisë së 2-të Mustafa Demiri.

Më 13 qershor '44 Batalioni i 3-të sulmoi në befasi një njësi armike në Grykën e Këlcyrës, në kohën kur

ishin duke ndarë dhe ngrënë darkën. Armiku i çoroditur e në panik la në këtë luftim të papritur mjaftë të vrarë e të plagosur, ndërsa nga ana jonë nuk pati dëmtime.

I tërbuar nga humbjet e njëpasn-

jëshme, armiku kundërsulmoi forcat e Brigadës së 8-të me forca të shumta nga Gjirokastra. Prej datës 17-26 qershor 1944 për afro dhjetë ditë u zhvilluan luftime të ashpra në Lunxhëri, Çajup, Pogon e Zagori. Në kodrat e Çajupit ra mitralieri trim nga Mallakastra, Imer Xhaferi dhe u plagos partizania Keno Çarçani. Në këto luftime, Brigada bëri një tërheqje taktike në malin e Dhëmbelit. Atje u riorganizua dhe më 30.06.1944 sulmoi përsëri gjermanët në Zagorie, të cilët u detyruan të tërhiqen në Gjirokastrë, duke lënë mbi 20 të vrarë e të plagosur.

Më 19.7.44 Brigada sulmoi sërish armikun në Gjirokastrë. Batalioni i 3-të sulmoi natën në befasi duke i shkakuar armikut humbje të shumta në njerëz e mjete, ndërsa nga forcat partizane ra heroikisht zv/komisari i kompanisë Hito Gaçe dhe u plagos partizani Ollav Dhame.

Në Gusht '44 Brigada e 8-të mori urdhër nga Shtabi i Përgjithshëm për

(VIJIN NE FAQEN 8)

Selman Rama - Skënderbegasi nga Dibra që u bë oficer marine

Gjashtëdhjet vjet më parë (më 15 gusht 1958), pas 7 orë udhëtimi me një “zis” makinë ushtarake, së bashku me tre shokë të tjerë, Sabri Jella, Fais Kurti e Ahmet Loka mbërriti në oborrin e shkollës “Skenderbej”. Për Selman Ramën, si edhe për bashkëmoshatarët e tij skënderbegas, ditët e para qenë të vështira, pasi nuk ishte larguar asnjëherë nga familja dhe vendlindja e tij, Muhuri i Dibrës. Por skënderbegasi dibranë të viteve të tjera u qëndruan afër për t’ua hequr sado pak mërzinë. Pas ndarjes në klasa, Selmani kujton se në klasën e tij u njoh me djem të shkëlqyer që vinin nga rrethet e tjera të vendit. “U njohëm me njëri - tjetrin dhe ndihma ishte e pakursyer për përvetësimin e mësimave, sidomos nga shokët Adem Çobani, Sabri Jella, Fiqiret Doda, Asim Pregja, Daniel Reveli etj. E pata të vështirë fillimisht me gjuhët e huaja, pasi ne nuk kishim bërë në shkollën 7 - vjeçare, por me ndihmën e pakursyer të mësueses të gjuhës ruse, Florika Papajani dhe asaj të gjuhës angleze, Nina Agolli arritëm që të ishim pothuajse në të njëjtin nivel me të tjerët”, nis rrëfimin e tij ish-skënderbegasi i viteve 1958 – “62, Selman Rama, ndërsa i falenderon nga zemra mësueset Florika e Nina, pasi njohuritë e marra në gjuhët e huaja i kanë shërbyer më vonë edhe në punën e tij, gjatë jetës ushtarake e asaj civile.

Por në memorien e tij janë ngulitur edhe kuadro ushtarak të atyre viteve, si Drago Isufi e Muhamet Ormani që i dhanë një ndihmesë të madhe për t’u ambjentuar me jetën ushtarake. Ndërkohë, sipas tij, e paharruar do të mbetet për brezat e skënderbegasve e gjithë trupa pedagogjike e shkollës, e drejtuar nga

drejtori Stavri Angjeli.

Po kush është në të vërtetë Selman Hidër Rama?

Ka lindur në Muhurr, Dibër më 01.09.1944. Shkollën fillore dhe atë 7 - vjeçare i mbaroi në fshatin e lindjes, me rezultate të mira. Me mbarimin e shkollës 7 - vjeçare pati fatin, t’i dalë e drejta e studimit për në shkollën e mesme ushtarake “Skenderbej” Tiranë, studime të cilat i mbaroi në vitin 1962 dhe po atë vit filloi shkollën e lartë të marinës në Vlorë, ku u diplomua në vitin 1965.

Gjatë viteve në Shkollën Ushtarake “Skënderbej” dhe atyre studentore në Shkollën e Lartë të Marinës, Vlorë, Selmani manifestoi inteligjencë e pjekuri, aq sa fitoi dashurinë e respektin e pedagogëve dhe të shokëve studentë.

Në Flotën Luftarako-Detare punoi për 36 vjet (deri sa doli në pension), në detyra të ndryshme, si shef organi deri në vitin 1968 dhe nga 1968 -1978, shefi armëve të nënujshme në Bazën Ushtarako-Detare, Durrës. Kuadri i përgatitur me dije e njohuri të larta profesionale, në vitet 1978 -1980 do të shërbente edhe si pedagog i armëve të nënujshme në Shkollën e Lartë të Marinës, Vlorë, për t’u kthyer pranë familjes (1980 – 2001) si specialist i armëve të nënujshme në distriktin detar Durrës.

Selman Rama shërbeu me devotshmëri e përkushtim në të gjitha këto funksione, duke e mbajtur me nder emrin e skënderbegasit dhe të familjes së tij nga fshati i bukur Muhurr, që shtrihet në luginën e Drinit të Zi, në hapësirën mes dy maleve më të lartë të vendit, Korabit e Runjës hijerëndë e kreshnike.

Si i tillë, Selman Rama bën pjesë në

plejadën e ushtarakëve shqiptarë që u shkolluan në Shkollën Ushtarake “Skënderbej” dhe në Shollën e Lartë të Marinës, Vlorë dhe që kontribuan për forcimin dhe modernizimin e ushtrisë shqiptare. Si bir i një familjeje me tradita atdhetare, u mësua që në fëmijërinë e herëshme me traditat e familjes, të fisit e të fshatit të tij emërditur, nga ku mori me vete “pasaportën” e zgjuarsisë natyrore, dhuratë e genit dhe natyrës të vendlindjes së tij, që nuk ka të dytë për nga bukuria e resurset njerëzore dhe turistike.

Për katër dekada, karrierë si nxënës, student e oficer marine ai ka shpalosur vizionin e ushtarakut bashkëkohor dhe dimensionin njerëzor, të trashëguar nga Familja dhe të perfeksionuar gjatë punës e jetës ushtarake.

S.CAMI

PORTRET

NËNA TRIMËRESHË SIBE GJURA

Sibe Gjura është lindur në fshatin Boçevë të Dibrës në vitin 1908 në një familje me tradita të mëdha atdhetare. Babai i saj Bajram Merxhani dhe nëna Zamane i kultivuan bijës së tyre, Sibes, dashurinë për vatanin dhe për njerëzit. Vëllai i Sibes u vra nga serbët tek Ura e Qytetit në vitin 1914 kur serbët qenë nisur drejt pushtimit të Durrësit. Ajo u martua me Sulejman Gjuren në fshatin Çerenec i Poshtëm me të cilin pati pesë fëmijë, Abdurrahmanin, Maliqin, Ilmiun, Tushen dhe Sabrien. Sulejman vdiq para kohe në vitin 1938 nga një sëmundje e kohës, për mungesë të shërbimit shëndetësor dhe të ilaçeve, duke e lënë Siben të ve' me pesë fëmijë të vegjël.

Por Sibja si një burrëreshë i rriti dhe i edukoi më së miri fëmijët e saj. Djali i madh, Abdurrahmani, u bë oficer policie dhe shërbeu me devotshmëri deri sa doli në pension. Ilmiu shërbeu si mësues në vendlindje dhe në fshatrat e Dibrës së bashku me të shoqen Razi-jen. Po kështu edhe fëmijët e tjerë u bënë njerëz të mirë dhe punëtorë. Djali i Abdurrahmanit, nipi i Sibes, Ylberi shërbeu për shumë vite si ushtarak në repartet e kufirit.

Sibja vdiq në Peshkopi me 28 qershor 1979 dhe u përcoll me nderime nga qindra e mijëra qytetarë dibranë, të cilët e njihnin dhe e respektonin punën dhe mundin e kësaj nëne të pashoqe në Dibër dhe në Shqipëri. Sibe Gjura për meritat e saj si bazë e LANÇ, si luftëtare dhe veprimtare e dalluar e luftës, mban medaljet e kujtimit, trimërisë dhe të çlirimit

Nënë trimëreshë Sibe Gjura nga Çereneci i Poshtëm i Dibrës të gjithë e kujtojnë me mall dhe me veneracion. Në çdo festë të Gjoricës, kujto festën e formimit të batalionit të Dibrës, me 26 korrik 1943, nënën trimëreshë Sibe Gjura e shikonim në tribunën e festës përkrah luftëtarëve të kohës.

Dekoratat e luftës i ndritnin në gjoks. Ne nxënësit e shkollës së Gjoricës e takonim shpesh dhe ajo na bënte biseda për ditët e stuhishme të luftës antifashiste nacional çlirimtare dhe për kthimin e shtëpisë së saj në bazë të luftës dhe të strehimit të partizanëve të çetës dhe të batalionit të Dibrës të komanduar nga Haxhi Lleshi.

Haxhi Lleshi, anëtar i Shtabit të Përgjithshëm të UNÇL dhe komandant i batalionit të Dibrës në kujtimet e tij

të botura "Vite, njerëz, ngjarje", Kujtime, Shtëpia Botuese "Dituria" 1996, Faqe 109 e rendit Sibe Gjuren, të parën ndër gratë dhe vajzat që sakrifkuan gjatë lëvizjes dhe luftës Nacional Çlirimtare. Haxhiu në librin e tij "Vite, njerëz, ngjarje", Kujtime, Shtëpia Botuese "Dituria" 1996, Faqe 48-49 tregon:

Ishte viti 1942...Nga Dovolani kaluam nëpër disa fshatra të tjerë dhe u ndalëm në Çerenec të Epër, një fshat i ngritur mbi kodra të buta e i veshur me pyje dushku e plot pemë. Aty ven-

dosëm të qëndronim disa ditë, sepse kishte kushte për t'u lidhur me më shumë njerëz pa rënë në sy të armikut.

I them Sadik Koçit që ishte nga ai fshat: "Ku do të shkojmë?"

Ai u mendua një çast, pastaj u përgjigj:

-Te Sibe Gjura, ajo është stërmbesë e Lleshëve, kurse unë e kam ndrikull. Është grua e ve, me një tufë kalamaj, e varfër, sa s'ka ku të vejë, por trimëreshë, besnike e bujare.

Kur u afruam tek porta, i thirra:

Oj Sibe, a do miq?

-Bujrum, u përgjigj me një zë të butë nga brenda dhe sa hap e mbyll u dha në derë, duke fshirë duart në një përparëse të errët e plot arna. -Jam Haxhi Lleshi, i thashë. -Oj lumja unë, e mirë se na e giete kasollen, dhe na përqafoi si ta kishin bijë të shtëpisë.

-Sapo hymë brenda vumë re se varfëria kishte pllakosur çdo cep të asaj ndërtese dykatëshe, që vetëm emrin e kishte shtëpi. Shiu që binte jashtë futej brenda. Nëpër odë lëviznin pesë fëmijë, tre djem dhe dy vajza. Mu kujtuan shkrimet e Migjenit. Po mikpritja dhe bujaria e Sibes, sikur i dhanë një pamje tjetër asaj shtëpie.

Ashtu si edhe shumë nëna e motra të tjera dibrane, Sibe Gjuren më vonë do ta kishim jo vetëm mikpritëse bujare të partizanëve, por edhe luftëtare dhe veprimtare të dalluar të luftës sonë, si ndër gra edhe ndër burra, se jeta e kishte detyruar të ishte edhe nënë edhe burrë në shtëpi.

Në shtëpinë e Sibes thirrëm disa burra të fisit të Koçajve, si Cen Koçin, Isuf Koçin etj. Kishim edhe lidhje familjare me ta, gjyshi im Tush Lleshi që nip te Koçajt. Patën marrë edhe ata në luftën e Prillit 1941 dhe tani ishin të gatshëm ta vazhdonim luftën së bashku.

Edhe i biri i Sibes, Abdurrahmani, megjithëse i vogël, ndihmonte lëvizjen tonë nacional çlirimtare, tregon Haxhi Lleshi. (Faqe 56) Në fillim të shkurtit të vitit 1942 u nisëm nga Çereneci. Nënë Sibja na përcolli me një trastë në dorë që ja dha njërit prej shokëve tanë.

E mora me mend se aty kishte bukë, ndaj i thashë: "Ruaje për cullët. Ne do të gjejmë rrugës. U kthye, por na e kishte punuar ndryshe. Në të dalë të fshatit na arriti i biri, Abdurrahmani, që vinte me vrap dhe na e la trastën mu përpara e u largua po me vrap.

Shëmbujt që tregojnë pritjet dhe përcjelljet e partizanëve nga Sibe Gjura janë të shumtë. Mua më ka treguar disa raste, im atë, Uke A. Cami, partizan i Çetës së gollobordës, Batalionit të Dibrës dhe i Brigadës së 18.

E kam njohur personalisht dhe më ka bërë përshtypje të jashtëzakonshme. Rrallë shihen e takohen në jetë, nëna të tilla trimëresha si Sibe Gjura.

S.CAMI

Brigada e VIII-të S shkroi me gjak triumfin ndaj fashizmit

(Vijon nga faqja 7)

të çliruar Konispolin. Luftimet u zhvilluan të ashpra dhe pas 48 orësh (më 28 gusht '44) Konispoli u çlirua. Armiku la më se 10 të vrarë, dhjetra të plagosur; U zunë 21 robër, mbi 17 pushkë e dy mitralozë të lehtë. Ndërkohë u plagos skuadërkomandanti Fejzo Rexhepi nga Mallakastira, u vranë katër partizanë, ndër të cilët edhe komandanti trim i Kompanisë së 3-të Razo Zeneli.

Kjo brigadë ka luftuar për çlirimin e qyteteve të Gjirokastrës, Beratit, Lushnjës dhe Tiranës, si dhe jashtë kufijve administrativë shqiptarë,

duke dhënë një kontribut të madh edhe në çlirimin e viseve kosovare.

Brigada e 8-të Sulmuese ka qenë një nga formacionet partizane më të suksesshme gjatë Luftës së Dytë Botërore.

Ajo u krijua nga çeta të ndryshme partizane, të cilat kishin vite që luftonin kundër pushtuesve dhe mori pjesë në çlirimin e qyteteve, si Gjirokastra, Berati, Tirana etj.

Brenda tre mujash nga krijimi Brigada arriti tw kishte njw efektiv prej 820 partizanë e partizane. "Partizanët e Brigadës së VIII-të Sulmuese, bij të thjeshtë të trevave atdhetare dhe patriotike të jugut, shkruan

me gjakun e tyre histori lavdie gjatë viteve të Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare.

Pas çlirimit të Tiranës, Brigada e 8-të S, me Urdhër të Shtabit të Përgjithshëm marshoi së bashku me forcat e Brigadës së 6-të në tokat e ish-Jugosllavisë, në ndjekje të pushtuesit. Gjatë luftimeve të atjeshme ranë heroikisht Heroi i Popullit Thidhori Mastora dhe komisari trim i batalionit të 3-të, Pano Xhixho.

Brigada e 8-të Sulmuese ka lënë në fushën e luftimeve kundër armikut 148 dëshmorë dhe rreth 176 të plagosur, nga këto tre shoqe partizane.

Emrat e dëshmorëve të kësaj brigade, të shokëve dhe shoqeve të armëve, të cilët dhanë jetën për atdheun në moshën më të bukur, janë shkruar me shkronja të arta në panteonin e kombit shqiptar.

Veteranët e LANÇ dhe paaardhësitë tyre janë krenarë për gjakun, mundin dhe sakrificat e partizanëve dhe dëshmorëve e heronjve të kësaj Brigade.

Në këtë përvjetor të shënuar të saj, për historinë e popullit shqiptar, shprehim bindjen dhe besimin e palëkundur se ëndrrat, idealet dhe gjaku i 28 mijë dëshmorëve do të respektohen ndër breza.

PERKUJTIMORE

Në 100 - vjetorin e lindjes përkujtohet me nderim të veçantë nga familja dhe nga OBVL

BRAHIM UK DEMUSHI, personalitet i shquar i Tropojës

U mbushën 100 vjte nga lindja e patriotit Brahim Uk Demushi. Ai lindi në fshatin Geghysen të Tropojës më 3 Mars 1918. Trashëgoi nga të parët e farestit, gjyshi dhe baba i tij, ndjenjën e fuqishme të atdhetarizmit e patriotizmit, që nga Islam Demushi apo Islam Pasha siç e quante populli, një nga prijësit popullore në mbrojtje të trojeve shqipëtare, pjesmarrës i Lidhjes Shqipëtare të Prizrenit. Ai, në zbatim të vendimeve të saj më 6 shtatore 1878 udhëhoqi me Qerim e Col Selinë e Geghysenit forcat kryengritëse në aksionin e Gjakovës ku rrethuan, sulmuan, asgjësuan dhe shpartalluan forcat e ushtrisë turke të strehuara në sarajet e Abdullah Pash Drenit, duke vrarë komandantin e tyre Mehmet Ali Pashën (Maxharr Pashën).

Gjyshi i tij Zenel Ahmet Demushi ish pjesmarrës i luftës për mbrojtjen e trojeve shqipëtare të Plave-Gucisë në betejën e Nikshiqit në dhjetore 1879, ku morën pjesë nga Geghyseni mbi 40 vetë, në përbërje të forcave të Malcise se Gjakovës të cilit i shpartalluan keqas forcat Malazeze të komanduara nga Mark e Teudor Milani.

Baba i tij Uk Zenel Demushi, ish bashkëluftare i Bajram Currit që luftoi në Shkup, Kosovë, Krumë e në

Durrës. Ish pjesmarrës në Revolucionin Demokratik të Qershorit 1924.

Vetë Brahim Demushi, i mobilizuar ushtar nga Italia pas pushtimit të Shqipërisë, në repartin e saj(baterinë e mortajave-topave 75/13mm të grupit “Skenderbeg”) të Regjimentit 753 të artilierise se ushtrisë Italiane. Në ushtri kreu detyrën e komandantit të topit 75/13 mm, më të cilin ka bërë mbulimin me zjarr të forcave Shqiptarë në tërheqje nga fronti i Kamenicës së Korçës, gjatë luftës Italo-Greko duke i siguruar ato pa dëmtime. Ka qenë një nga organizatorët e dezertimit të forcave shqipëtare të kësaj baterie nga ushtria Italiane në nëntorë 1940 bashkë me Brahim Halil Buçpapaj, për të mos u berë mish për top për Italianët kundër Grekëve, për çka vunë në dijeni komandantin e baterisë dibranin, toger Siri Strazimiri i cili i përkrahu në këtë vendim që morën.

Në arrati qëndroi një vit që nga 28.11.1940 deri 22.10.1941 dhe gjatë kësaj kohë ka marë pjesë në luftë kundër çetnikëve të Malit të Zi për mbrojtjen e trojeve shqipëtare të Plavë- Gucisë.

Gjatë luftës Nacional Çlirimtare ka jetuar në Pukë ku ka ndihmuar me strehim e ushqime forcat partizane e sidomos të brigadës 22-te sulmuese në

pamundësi për pjesëmarrje aktive direkt në luftë për gjendje shëndetsore të renduar.

Brahim Uk Demushi ka qenë një prind dhe edukator i shkëlqyer për fëmijët e tij, si nëpërmjet fjalës, mësimëve e këshillave për jetën, por edhe me shembullin personal, si familjar i përkushtuar. Ai ka qenë një arsimdashës e për këtë qëllim ka sakrifikuar gjatë gjithë jetës bashkë me bashkëshortene tij, që gjashtë fëmijët e tyre të shkolloheshim, gjë që e kanë arritur më se miri ku të katër janë më arsim të lartë dhe dy më arsim të mesëm profesional. Ata kanë krijuar familjet e tyre dhe në tersi i kanë justifikuar sakrificat e prindërve.

Brahimi është ndarë nga jeta me 20 Korrik 2011 në moshën 93 vjeqare në qytetin Bajram Curri. Ai gjatë jetës së tij, ngjarjet në Kosovë nën rregjimin Serb i ka përjetuar me dhimbje të madhe, ashtu siç e ka përjetuar masakrën e Tivarit të vitit 1945 ku u asgjësuan mbi 4000 djem e burra të Kosovës nga regjimi Titist. Ishte dëshmitarë i torturave ndaj tyre kur kaluan në kolonë në qytetin e Pukës të zhveshur, të zbathur, të rreckosur e pangrënë, por i pafuqishëm për t'i ndihmuar. Më Gëzim të madhe lot ne sy prej gëzimi e priti çlirimin e Kosovës.

Ai ka gëzuar një rrespekt të veçantë jo vetëm në fshatin e tij, Geghyseni, por në tërësi në të gjithë rrethin e Tropojës sepse është shquar për ndershmëri, bujari, sinqeritet e drejtësi. Fakti që në përcjelljen mortore të tij dhe ngushëllimet pranë familjes janë evidentuar mbi dy mijë pjesmarrës tregon për respektin ndaj tij. Kjo pjesëmarrje ua lehtësoi dhimbjen familjarëve e të afërmëve të tij, të cilët në këtë në këtë 100 vjetor të lindjes e kujtojnë me shumë rrespekt e dashuri për çka bëri ai për ta dhe për çështjen kombëtare në veçanti.

I përjetshëm qoftë kujtimi tij.
Zoti pastë mëshirë për shpirtin e tij!

POLITIKA HEGJEMONISTE SERBOMADHE DHE KUSHTETUTA E VITIT 1974

(Vijon nga faqja 6)

Kosovës, Mahmut Bakalli i cili gëzonte besimin dhe kishte autoritet jo vetëm në qarqet politike kosovare por edhe në të gjitha Republikat e Jugosllavisë. Efektet pozitive politike dukeshin qartë në të gjitha sferat e jetës. Arsimi, kultura, ekonomia, industria, shëndetësia, tregtia u bënë prioritet kryesorë të zhvillimit. Veprimtaria informative përjetoi ekspansionin. Filloi emitimi i programit të Televizionit të Prishtinës. Në vepërimtarin botuese, Përveq botimeve të librave në gjuhën shqipe, filluan të botohen edhe përkthetheme të autorëve të huaj. Krijimtaria artistike morri hov. Veprat nga lëmia e letrsisë, pikturës, muzikës, kinematografisë, filluan të tejkojnë nivelin lokal. U krijuan kushte të volitshme për bashkëpunim me Shqiprin në fushën e arsimit dhe kulturës. Në Prizren në mënyrë madhshtore u festua 100 vjetori i Lidhjes Shqiptare të Prizrenit. Filloi të zbatohet gjuha e njësuar letrare shqipe me standarde të përbashkëta me atë të shqiptarëve në Shqipëri dhe kjo u bë udhërrëfyes për punën e qindra mësuesve të shqipës, studiuesve të saj, për nxënësit dhe studentët institucionet dhe mediat. Kuvendi i Kosovës miratoi Ligjin mbi punën shkencore-kërkimore dhe në bazë të këtij ligji Enti i Historisë u ngrit në Institut. Në organet e Federatës dhe diplomacisë Jugosllave u emruan edhe kuadrot shqiptarë.

Mirëpo forcat regresive nacionaliste si Dushan Shkrebiq dhe shkrimtari Dobrica Qosiq, ishin personalitete kryesor që me agresivitet dhe ashpërsi serbomadhe sulmonin Kosovën dhe udhëheqësin e saj duke kërkuar edhe ndryshimin e Kushtetutës së vitit 1974. Ata kishin rolin kryesor për krijimin e situatave konfliktuale politike dhe atmosferës antishqiptare. Parulla e Qosiqit:” serbët fitojnë me luftë dhe humbin me paqe” ishte fjalë mbizotëruese për rikthim prapa. Për këtë qëllim me shpejtësi dhe në fshehtësi u hartua një raport që quhej “Libri i Blue”. Ky raport i pabotuar, ishte hartuar me kërkesë të udhëheqësisë serbe dhe përbente kritikën për mënyrën e zbatimit të kushtetutës që rezultoi si shkak të ndarjes së RS Serbinë në tri pjesë asimetrike në administrim. Me këtë raport, udhëheqja serbe synonte që të rihapte në nivel të ish-federatës jugosllave diskutimet për heqjen e autonomisë së Kosovës që ishte siguruar me Kushtetutën e vitit 1974., por tentativa e serbëve nuk morri mbështetjen e republikave të tjera. Polikanët shqiptar të Kosovës Fadil Hoxha, Kol Shiroka, Mahmut Bakalli, Xhavid Nimani... shprehën indinjatën dhe u deklaruan kundër kësaj forme të presionit me qëllime ekspansioniste serbe ndaj Kosovës, dhe kërkuar përgjegjësin e inicijatorëve për ndryshime kushtetuese. Kundër “Librit Blue” ishin edhe politikanët e asaj kohe, Milosh Miniq nga Serbia, Stevan Doronjski e Nandor Major nga Vojvodina, Velko Vllahović dhe Veselin Gjuranović nga Mali i Zi, Xhemajl Bijedij, nga Bosna e Hecegovina, i cili më 18. janar 1977. mbytet në një aksident të dyshimtë ajror e disa të tjerë.

Në libër, përshkruhen “padrejtësit “ e Federatës Jugosllave ndaj Sërbisë sidomos ato në Kosovë dhe ngrehen çështjet e pozitës së “pafavorshme” të serbëve. Sulmet serbe drejtoheshin kundër ngritjes politike të shqiptarëve të cilët me veprimtaritë e tyre tentonin të transformojnë Prishtinën si një qendër shpirtërore të Kosovës, jo vetëm në fushën e kulturës, arsimit e artit, por edhe në fushën politik. “... zhvillimi i Kosovës, barazia e matejshme nacionale e shqiptarëve po çon kah ngritja e vetëdijes irredentiste të tyre, e me këtë edhe krijimin e kushteve që Kosova të shkëputet nga Serbia, dhe Jugosllavia”, shkrunte në “Librin Blue”. Nacionalistët dhe hegemonistët serb manipulonin me pozitën e serbëve dhe malazezëve në Kosovë duke fajsuar për këtë separatistët shqiptarë. Mirëpo, këto nuk ishin objektivat e tyre por më shumë ishin mjet për të arsyetuar pretendimet për të siguruar epërsin e sundimit mbi Jugosllavin dhe popullin shqiptar. Kjo u dëshmuar më vonë me ardhjen e gjeneralit Nikolla Ljubičić në krye të Serbisë. Pikëpamjet e tij se “Jugosllavin do të mbrojnë serbët dhe Armata Popullore e Jugosllavisë” ,përmban idenë se Jugosllavia është shtetë i serbëve kurse Armata Popullore e Jugosllavisë ushtri serbe.

Lidhur me pretendimet serbomadhe dhe hogjemoniste të shprehura në “Librin Blue”, udhëheqësit e Kosovës, Fadil Hoxha, Mahmut Bakalli dhe Xhavit Nimani, kishin biseduar me personin e dytë politik në ish Jugosllavi, Edvard Kardelin. Atij kishin, prezentuar qartë qëndrimet e udhëheqjes së atëhershme të Kosovës duke shprehur indinjatën për formën e presionit dhe për qëllimet ekspansioniste serbe ndaj Kosovës. Ata kishin arritë Kardelin ta bindim se kërkesat e Serbisë për revidim të Kushtetutës së vitit 1974 të Kosovës janë shumë të rrezikshme dhe absolutisht të papranueshme për popullin e Kosovës.

Në intervistën botuar në numrin festiv të gazetës “Zëri”, të Vitit të Ri 2003 (dhjetor 2002), Fadil Hoxha kishte deklaruar:”në sajë të konsekuencës sonë dhe qëndrimit të paluhatur në kundërshtimin e “Librit të Blue” dhe qëllimet e tij, udhëheqja e atëhershme serbe u tërhoq nga ai synim, bile vet Drazha Marković, eksponenti kryesor i qëllimeve hegjemoniste të Serbisë ndaj Kosovës, me cinizëm politik pat deklaruar: “Po, “Libri Blue” ishte vetëm një material punues”

Padyshim, Kushtetuta e vitit 1974 ka qenë një fitore e madhe për Kosovën, mirëpo situata e krijuar më vonë nuk ishte e qëndrueshme. Pas vitit 1980. sistemi shoqëro-politik në Jugosllavi hyri në fazën e fundit të krizës, fundi i së cilës ishte shkatërimi i Jugosllavisë.

Më 23 mars të vitit 1989, në Kuvendin e Krahinës Socialiste Autonome të Kosovës (KSAK), në kundërshtim me vullnetin e qytetarëve, u ndryshoi Kushtetuta e vitit 1974, me ç'rast u suprimua autonomia e Kosovës në Federatën Jugosllave dhe Kosova prap u bë pjesë përbërëse të Serbisë që zgjati deri në përfundimin e luftës nga UÇK-ja dhe intervenimi i NATO-së.

PROFIL

Gruaja fisnike e Currajve të Fushë-Arrëzit

Ismet BALAJ

France Curri u lind në Kallmet të Lezhës më 1900 në familjen e Margjoneve, mirditas zbritur aty rreth një shekull më parë. Ishte fëmija i pestë, pas katër djemve. Lindja e vajzës nuk ka qenë ndonjë gëzim për arsye historike. Jeta ishte shumë e vështirë në malësi e në fusha ku siguria e nderit, e lirise dhe e jetës ishte një problem si buka e përditëshme.

Frani si burrë i njohur e shtëpi e parë e njohur në Kallmet e më gjerë I rriti fëmijët me tradita e zakone mirditore. Ata duhet të bëheshin jo vertëm punëtorë të mirë, por edhe luftëtarë të zotët, sepse jeta kërkonte trima për ta ruajtur atë. Kështu I stërviti të përdornin edhe pushkën. Frangëja e vogël shkonte bashkë me të vëllezërit dhe babanë sipër në boka, ku bëhej përgatitja e përdorimit të mirë të pushkës për qitje. Babai ia mësoi edhe asaj këtë “mjeshhtëri” që herët. Gratë mirditore shpesh në jetën e tyre kanë zëvendësuar burrat dhe ishin edhe zotat e shtëpisë për shkak të mungesës për shumë kohë të burrit në shtëpi. Ishin kohë luftërash, prandaj burrat mirditas shkonin atje ku I theriste momenti historik.

Në fund të shekullit XIX Austrohungaria me politikën e saj, depërtoi edhe në Shqipëri të Veriut. Prandaj kishte ngritur një kishë edhe një manastir në Kallmet të Lezhës. Afër shtëpisë së Margjoneve, thuaj ngjitur, ishte manastiri. Aty jetonin edhe tri murgesha nga Kroacia. Ato u bënë të njohura e të afërta me gratë vendase. Si rrjedhim i punës së tyre të zgjuar, ato tërhoqën disa vajza në shkollën që u hap aty, në manastir. Një ndër to u bë edhe Frangeja. Frangëja u shqua shpejt si vajzë inteligjente për të mësuar, por edhe shumë e urtë dhe e dashur me mësueset.

Në shkollë mësoheshin shërbesa fetare nga ungjilli, por jepeshin dituri edhe për lëndë të tjera si shqip, por edhe gjuhë të huaja, si italisht e gjermanisht. Franga u bë nga më të zellshmet, aqsa mësoi shumë këngë nga Lahuta e Malësisë, ku Fishta jepte mësim me përkushtim. Frangeja i mbante dhe i deklamonte mes shoqeve deri në vitet e fundit të jetës. Por mësoi po ashtu edhe te fliste italisht e gjermanisht aq sa ishte e mundur për kohën. Në këtë shkollë mësonin edhe ekonomi shtëpiake, si për të gatuar e për të qepur. Edhe këto zanate ajo I përvetësoi si më të mirat në atë manastir.

Dëshira e saj ishte të bëhej murgeshë, t'u ngjante mësuesve të saj. Por jeta e saj mori një kthesë të re. Ajo u bë nuse e Dedë Nikollë Currit të Fushë Arrëzit. Ditën që u martua, murgeshat mësuese i dhuruan makinën qepse, me të cilën Frangeja kishte mësuar zanatin e rrobaveqepsisë. Kjo makinë ishte pjesë e pajës së saj. Ishte rast fort i rrallë ose i vetmi në çerekun e parë të shekullit të njëzetë edhe si dhuratë edhe si përdorim në Malësi.

Jeta në Fushë-Arrëzin malor ndryshonte shumë nga jeta në Kallmet, ku ishte krejt fushë. Kulla e Currit ishte me emër të njohur në Mirditë e me gjërë si shtëpi bujare, e besës dhe trime. Burrat e kullës së Currit disa breza prej viteve shtatëdhjetë të shekullit XVIII kishin

qenë në rradhët e para të luftëtarëve të qëndresës për liri, pavarësi e përparim shoqërore në krahinë ne Pukës e të Mirditës. Bijtë e saj kishin luftuar, plagosur, vranë dhe internuar nga pushtuesit turq, serbë, malazezë, austriakë, e më vonë edhe kundër pushtuesve italianë e gjermanë.

Dedë Curri, ishte djali i madh i Nikollës që mbas babës mbante peshën më të madhe të historisë së Currëve. E quante fat të madh martesën me Frange Fran Margjonin, po edhe ajo ishte e lumtur me jetën bashkëshortore. Mbas dy vitesh u lind një djalë. Emrin ia vunë Pjetër. Deda, djalë e burrë i zgjuar, i shëndetshëm dhe i pashëm mos me e vra për gjak[1], e zëvendësonte të atin, tashmë të plakur, si nëpër kuvende të bajraqeve e të krahinës së Pukës e të Mirditës, por edhe në tregjet e Kosovës e të Shkodrës për nevojat e shtëpisë.

Një rast bashkë me dy qafamalas e të tjerë shkon në lezhë. Kryejnë tregun dhe kthehen në shtëpi. Dedë Nikolla, por edhe të dy qafamalasit sëmurën dhe nuk ngrihen më. Sipas dëshmitarëve ata ishin helmuar gjatë rrugës. Dedë Nikolla, në moshën tridhjetëvjeçare shuhet duke lënë pas nusën të re dhe djalin një vjeç. Ishte një fatkeqësi e madhe, si një rrufe kulmonte në kullën e Currajve.

Sipas zakonit, vjehri e thërret Frangën dhe i thotë: “Bijë, ti pate fatkeqësi të madhe me vdekjen e djalit tëm. Je e lirë me gjetë fatin tand, se jeta asht e gjatë...”. Frangeja i betohet të vjehrrit: “Unë, o babe, e lidha jetën me Dedën. Deda më la një djalë. Unë do të jetoj me andrrat e Dedës dhe me rritjen e djalit. Dije, o babë, se Frangeja nuk ka me e koritë kurrë emrin e burrit as të kujt prej Currajve...”. Nikollë Curri e përqafoi si bijën e vet e i thotë: “Qe, merre këtë allti, ti di me e përdorë si burrat. E di. Vëne në brez. Ruaje nderin tand e nderin e Currajve e të Margjoneve, bijë. Kam besim si për veten. Je edhe zojë e kësaj kulle...”.

DISA RASTE INTERESANTE NGA JETA FRANGE CURRIT

Ishte viti 1925. Sapo ishte kthyer Zogu në pushtet, filloi mbledhja e armëve dhe persekutimi i forcave proFanoliste. Nikollë Curri ishte mik ikahershëm i Bajram Currit, i Hasan Prishtinës dhe i burrave të tjerë të shquar të Kosovës

martire që luftonin për çlirimin e saj e për bashkimin me Shqipërinë. Prandaj u ndodh edhe ky në listën e të përndjekurëve nolist. Një ditë në shtëpinë e Nikollë Currit shkojnë tre xhandarë. Nikollë Curri i pret. Në dhomën e burrave fillon debati. Ndërkohë hyn Frange Curri. E veshur me të zeza, dukej në brezin e saj doreza e argjentë e alltisë. U ofron kafet xhandarëve dhe rri në këmbë sipas zakonit. Krijohet heshtje. Heshtja ishte dorëzim i të ardhurëve. U përcollën nga Franga derinë në derën e oborrit.[2]

Në vitin 1918 austriakët i kishin vranë Nikollë Currit një vëlla Prengën dhe një djalë Zekën. Zeka kishte lënë pas një vajzë dhe gruan nuse të re. Edhe nusja vdes dhe mbetet vajza Gjela pa prindër. Me rritjen e saj u mor, sapo erdhi në Fushë-Arrëz, Franga. Ajo u bë nëna e saj. E rriti dhe u kujdes gjithë jetën për të, për fejesë, martesë e për gjithçka që kishte nevojë. Kjo vajzë ishte martuar në Bushat të Pukës. Franga një ditë shtatori të vitit 1932 po shkonte te Gjela. Gjatë rrugës takon një njeri që ky i bie në besë. Ai i thotë se disa burra i kanë zënë pritë nga të tana anët.... Ajo nxjer nga brezi alltinë, e ngrenë lart e therret më ze të fuqishëm:” Kush asht në pritë që don me e vra këtë burrë ta dinë mirë se ky burrë asht në besë të Nikollë Currit të Mirditës, që e njihni edhe ju, asht në besë të Margjoneve të Kallmetit, që edhe këta janë mirditorë, por edhe në besën time, prandaj mëshilni pushkët, lëshoni pritën, hapni rrugë se u zën e zeza. ...”. Ajo me allti në dorë i priu deri sa kaloi rrezikun...[3]

Nga viti 1921 deri më 1925 edhe Nikollë Curri me shumë mirditorë shkuan në Prizren, për shkak të konfliktit të qeverisë zogiste me Mirditorët. Frange Curri atje kishte mësuar diçka nga mjeksia popullore. Një barë me ngjyrë të verdhë e mbillte në baçe familja ku Currët jetuan për rreth katër vjet. Ky bar shërbente për shërim sëmundjesh lëkure. Përgatitej si pomandë. Po shërbente edhe për mjekim sëmundjesh e pihej si çaj. Franga e merr këtë bar dhe kur vjen e mbjell në oborr të kullës së Currajve. Këtë bar e përdori për shumë vite dhe u shërbeu shumë e shumë njerëzve në fshat por edhe nevojtarë të ndryshëm që vinin edhe prej larg. Pra ishte edhe një mjekje popullore. Ky bar është edhe sot në oborrin e nipit të Frangës, Lek Currit.

Nga mesi i viteve tridhjetë pat filluar një lëvizje për emancipimin e femrës. Në Fushë-Arrëz Frange Fran Curri u zgjodhë kryetare e grues. Me gjithë ndryshimet e sistemit, pas luftës Nacionalçlirimtare, iu besua përsëri detyra e kryetarës së këshillit të grues në fshat e disa herë edhe anëtare e këshillit të grues në rreth deri në mesin e viteve gjashtëdhjetë. Ajo, si grua me shkollë e me zanat, u ofroi dije e praktikë grave të fshatit duke ndikuar kështu në rritjen e dijeve të gruas në atë kohë që të gjitha ishin analfabete.

Me makinën qepse që i dhuruan murgeshat dhe mësimet që zotëronte për prerje e qepje rrobash, u bë një mjeshtre e këtij zanati. Luajti rol të veçantë për përgatitjen e pajës së vajzave mirditore për veshjet tradicionale, duke ruajtur me përkushtim traditën vendase. Njëkohësisht ajo mësoi edhe për prejren e

qepjen e rrobave tradicilale të burrave mirditas. Por si një grua që çka i shihte syri ia bënte dora, mësoi edhe modelet e veshjeve te krahinës së Pukës dhe u bë e njohur edhe në këtë krahinë.

Në tetor të vitit 1943 disa forca ushtarake gjermane që po kalonin nga Prizreni për në Shkodër, kaluan nëpër Fushë-rrëz. Aty u ndalën dhe u shpërndanë arave të fshatarëve. Prisnin bimët me miser dhe i hidhnin në makina. Fshatari i varfër Mark Las-ka merr një kmes dhe u del përpara, duke u bërtitur.

Ata e moren e lidhën dhe e mbeshtetën për një pëmë. Ndërkohë nga oborri i shtëpisë vet Frange Curri e sheh ngjarjen dhe bërtet gjermanisht me sa fuqi që kishte:”Nain,Nain (jo,jo, mos, mos...) Mos e vrisni...Eshtë fukara...”. Gjermanët dëgjojnë, shikojnë lart e panë. E zgjidhen dhe vazhduan operacionin nëpër fshat.[4]

France Curri ishte e vetmja grua në Fushë-Arrëz që ishte e shkolluar. Po ashtu ishte e zonja e fjalës dhe e punës në shtëpi e shoqëri. Gëzonte shëndet të plotë. Ajo diti të dallonte kohën e re që po vinte, prandaj u ndodh në krye të grave të fshatit. Kjo është arsyeja që e drejtoi organizatën e gruas edhe për afro njëzet vite dhe disa herë e zgjodhën edhe në kryesinë e këshillit të gruas së rrethit. Luajti rol të rëndësishëm në realizimin e detyrimit shkollor për hyrjen dhe vazhdimin e shkollës nga vajzat që ishte problem i vështirë për disa vite pas çlirimit. Fushë-Arrëzi ishte nga fshatrat e para në rreth që realizoi detyrimin shkollor me pjesëmarrjen në shkollë të gjitha vajzave të Fushë-Arrëzit dhe mbarimin e shtatëvjeçarës.

Ishte një thesar i kulturës popullore. Në vitet 60-70 mësuesit e rrethit të Pukës u angazhuan në mbledhjen e kulturës popullore ndër fshatra. Frange Curri u dha atyre mëse 40 këngë popullore kushtuar historisë së Pukës e të Mirditës, të krijuara e të kënduara nga poeti popullor Prendush Gega (1850-1930)[5]. Ajo dinte të vargëzonte nga Lahuta e Malësisë qindra vargje pa pushuar. Këto këngë nuk u mblodhën për shkak të qëndrimit negativ ndaj Gjergj Fishtës në atë kohë.

Në vitin 1952-1957 u organizuan disa aksione për ndërtimin e Rrugës së Dritës për në Hidrocentralin e Ulëzës e të Shkopetit mbi lumin e Matit. Frange Curri udhëhoqi Brigadën e grave të Pukës. Brigada kreu me sukses detyrën duke u kthyer me flamurin e aksionit që ishte shpërblimi më i madh për aksionin.

France Curri jo vetëm se e rriti të birin, Pjetrin me përkujdesje të veçantë, por edhe e shkolloi në ato kushte që kishte zona në vitet tridhjetë e dyzetë të shekullit të kaluar.

Ai u bë një nga burrat e nderuar dhe kuadrat më të mirë të rrethit në vitet pesëdhjetë e deri në fund të jetës së tij (më 2009). Franga arriti të rritë dhe të edukoi edhe 5 nipër e 2 mbesa, fëmijë të djalit. Disa prej të cilëve edhe ua gëzoi dasmën.

U shua në verën e vitit 1975, duke lënë pas një trashëgimi të pasur dhe një emër të nderuar edhe për brezat vazhdues të Currajve të Fushë-Arrëzit në rrethi e Pukës.

LIBRI

Histori të papërsëritshme për mbi 36 mijë djelmoshat që kaluan në bankat e Shkollës “Skënderbej”

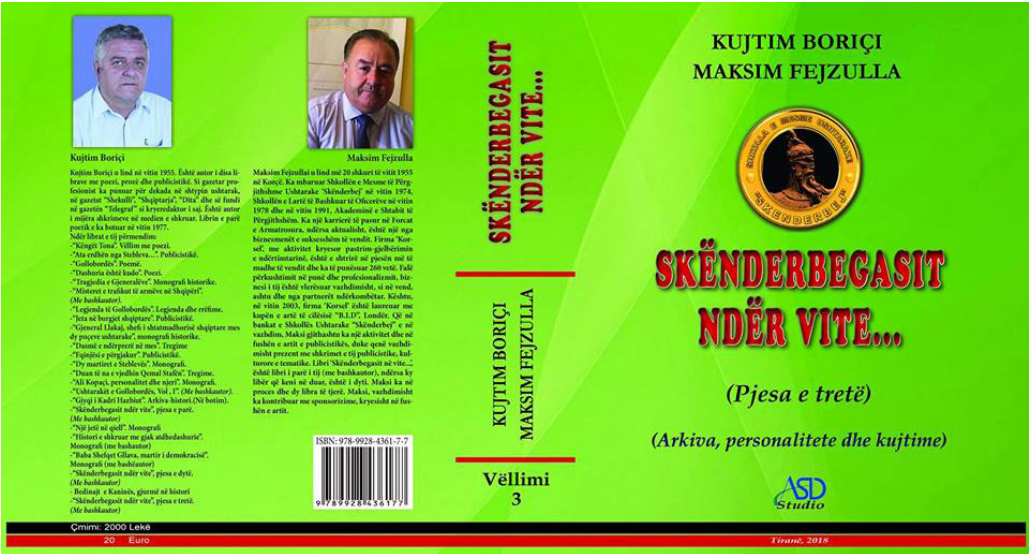
“Skënderbegasit ndër vite”, monument i pavdekshëm,
i bashkëautorëve Kujtim Boriçi dhe Maksim Fejzulla

Arben Duka

Plot një vit më pas, pikërisht më 28 mars 2018, në ditën e përvjetorit të 73-të të hapjes së shkollës ushtarake “Skënderbej”, institucionit arsimor model në gjithë Shqipërinë, siç edhe kishin premtuar, shokët e miqtë e mijë të ngushtë skënderbegas, autorët e njohur Kujtim Boriçi e Maksim Fejzulla, na dhanë pjesën e tretë të librit-enciklopedi, “Skënderbegasit ndër vite...”(Arkiva, personalitete dhe kujtime). Që në fillim, ashtu siç e kam theksuar edhe në dy vëllimet e mëparshme, e them me plot bindjen se kanë bërë një punë të shkëlqyer, kolosale në volum e cilësi, kanë ngritur e po betonojnë një lapidar për atë shkollë me histori të papërsëritshme, për mbi 36 mijë djelmoshat që kaluan në bankat e saj, për qindra mësues e mësuese, pedagogë, komandues dhe punonjës nga më të mirët në vend, për familjet e tyre që kanë qenë e do të mbeten krenarë. E them këtë, jo vetëm për faktin se kam qenë pjesë në përgatitjen e këtyre volumeve, kam derdhur shpirtin tim skënderbegas, jam brengosur për vështirësitë e dramatik sikundër kam qarë me lot gëzimi e krenarie për shokët e mijë teksa rrinin bashkë në radhë me portretet, jetëshkrimet e kujtimet e tyre në këtë libër. Është pak që ne të gjithë të krenohemi e të themi me plot gojën se kemi emrin më të lavdishëm, emrin ‘Skënderbegas’! Të gjithë ne skënderbegasve, që kemi bërë e do bëjmë gjithçka, duke qenë në lartësitë e çdo fushe të jetës, mbi të gjitha vitalë, intelektualë të vijës së parë, punëtorë, të aftë, të ndershëm e mbi të gjitha atdhetarë, jo gjithmonë na kanë dashur, sidomos pushtetarët e tri dekadave të fundit, nuk na kanë dashur, veçse kur e kanë parë keq, sikundër janë rastet e krizës së fundit që thirrën në bllok ushtarakët dhe i vunë në krye të institucioneve më delikate. Dhe nuk na kanë dashur, thjeshtë se ne jemi më të mirët, dhe koha e të mirëve ka trokitur dhe për ‘shurdh-memecët’ me pushtet.

Unë jam njeri i letrave, i ndjenjës, i vargut të këngës, i lirikës (jo për modesti, por e dini se këtu e kam të vështirë të lë njeri para në radhë) dhe ka një jetë që mendjen e fjalën time i kam vënë në dispozicion të njerëzve të ndershëm, të atdheut tim. Mbase kam përjetuar vështirësi jetike, por jo i kënaqësinë shpirtërore dhe frytën e punë së bërë. Dhe nuk kam bërë kompromis të hesht para çdo oferte, pasi nuk e kam në genin familjar, pasi jam skënderbegas.

Të kthehemi pak tek volumi i tretë i “Skënderbegasit ndër vite...”, që kemi në duar... Ngaqë e kam lexuar në proces përgatitje, e them se është më i mirë, më i plotë. Se i tillë ka qenë angazhimi e puna e autorëve, e dhjetëra bashkëpunëtorëve skënderbegas e jo të tillë, që janë me qindra në këtë rast. Falënderim dhe mirënjohje për të gjithë. Libri ka një strukturë të përafërt me dy volumet e para, por është më i pasur në materiale dokumentare, me konceptim e strukturë të mirë organizuar dhe me një korrektesë profesionale në administrimin e gjithë materialeve. Që në nisje të librit që pason hyrjen dhe vlerësime të

disa personaliteteve të njohura të vendit, do të njihemi me historikun zyrtar të shkollës së lavdishme “Skënderbej”. Qoftë dhe ky material zyrtar, me firmë e me vulë, i bërë publik për herë të parë, do të mjaftonte që ata që kanë ‘harruar’ dhe ata që janë më të rinj, të mësojnë se djersa e skënderbegasve është në ndërtimin e rrugës Kukës-Peshkopi, në ndërtimin e hidrocentralit të parë në vend e deri tek ndërtimi i hidrocentraliteve të Pierzës e Komanit (se nga 1990 e prapa, nuk ka ndërtuar kush vepra të tilla, veçse kanë shkatërruar e vjedhur), skënderbegasit bënë pyllëzimin e kodrave rreth Liqenit Artificial të Tiranës dhe periferitë e gjithë kryeqyteti... I shikoni rrepat e mëdhenj shumëvjeçarë buzë Lanës! I kanë mbjellë skënderbegasit. E nëse dikur kur ata të rrëzohen, dikush mes rrënjëve të tyre do të gjejë një shishe të vogël qelqi, brenda së cilës do të gjenden emrat e skuadrës së skënderbegasve që i kanë mbjellë. Skënderbegasit punuan në ndërtimin e rrugës së Malësisë së Madhe, në ndërtimin e hekurudhës Elbasan-Përrenjas; skënderbegasit ishin të parët ata që mes shkurreve e kafshëve të egra në Kasmil, aty ku është qyteza e sotme, ndritën fushimin ushtarak tarracuan kodrat që janë bërë sot plantacione me agrume.. Nuk ka aksion kombëtar që nuk kanë derdhur djersën skënderbegasit e kurdoherë janë vlerësuar të parët. E nisëm me aksionet, por mos harroni cilësinë e mësimi, pasi në mbi 90% të konkurseve për shkollat e mesme të Tiranës e në shkallë vendi kur janë bërë për lëndë të ndryshme, i kanë fituar skënderbegasit. Ndërsa në sport, shkolla “Skënderbej” ka qenë ‘fidanishtja’ e sportistëve që furnizonte ekipin “Partizani” dhe ekipet kombëtare pothuaj në të gjitha sportet! Në këtë historik, ashtu si dhe në kapituj të veçantë, nëpërmjet dokumenteve zyrtare të kohës dhe kujtime të protagonistëve, për sa më sipër e shumë drejtime të tjera, do të gjeni datat, emrat e protagonistëve dhe hollësi të tjera..

Në libër, ndarja në kapituj, sipas drejtimeve, shtrirë në kontekstin e kohës, bën që dokumentet historike të shoqëruar dhe me foto të kohës, të jenë më të konceptueshme dhe më të qarta për lexuesin. Kujtimet e protagonistëve skënderbegas që u bënë mjekë, inxhinierë, deputetë, poet, shkrimtarë, këngëtarë, shkencëtarë, diplomatë, ministra e presidentë të vendit, ashtu sikundër dhe ato të skënderbegasve të thjeshtë që punuan me mjeshtëri

gjithë jetën, vijnë në libër me gjuhën e zemrën e vetë rrëfimtariëve, duke sjellë tek kushdo që e lexon, admirim, respekt, por dhe lot zemre për ata djem të mrekullueshëm që ka nxjerrë kjo shkollë, pa të dytë.

Nuk mungojnë në libër dhe personalitete skënderbegas që kanë bërë emër në emigrim, të cilët ndonëse ikën ilegalisht kufirit pasi shteti i kohës i quajti ‘mercenarë’, u hoqi bukën e gojës. Ata me punë, përkushtim, kanë arritur të integrohen me dinjitet atje ku janë, të jenë model në shumë fusha, duke vuajtur thellë në zemra, ashtu siç ndjejnë e duan skënderbegasit, mungesën e vendlindjes, njerëzve që kanë lënë në Shqipëri. Nuk mungojnë gjithashtu dhe dokumente, kujtime e vlerësime dhe për akte madhore të skënderbegasve e edukatorëve të tyre në pika kritike të historisë së vendit, ku ata për të mirën e këtij vendi, kanë sakrifikuar jetën e tyre.

Ashtu si dhe dy volumet e para, dhe ky volum është pajisur me foto të shumta. Këto foto, që nga qindra portrete, momente nga mësimi, stërvitjet, nga gara sportive e mësimore, foto të kohës së lirë, nga aksionet e shumta, në klasa, kabinete, foto shoqërore, me komandues e mësues, jo vetëm sjellin në memorien e vetë skënderbegasve kujtime të papërsëritshme të një kohe të largët, por dhe një tablo të plotë për lexuesin e gjerë që lexon këtë libër.

Në këto pak radhë, nuk dua të bëj vlerësim për vlerat e këtij libri, pasi ai ‘flet’ vetë, por dua të evidentoj dhe një herë vështirësitë dhe punën e stërmundimshme që kanë bërë autorët Fejzulla e Boriçi.

Kushto që shkruan, është i kësaj fushe apo merr përsipër një gjë të tillë, e di mirë se çfarë kalvari kanë ndërmarrje të tilla. Por kur bëhet fjalë për një libër të tillë voluminoz, për një shkollë elitare me një histori të pasur e të veçantë, vështirësitë janë shumë më të mëdha. Nuk mjafton përkushtimi, talenti, por duhet dhe koha e vështirësi të tjera teknike, duhen ditë e net pa gjumë, duhet një kosto financiare jo e vogël, duhet përgjegjësi e saktësi. Por autorët ja kanë arritur plotësisht e duhen përgëzuar.

Sigurisht, gjithë kjo punë voluminoze, me gjithë përpjekjet maksimale, mund të ketë dhe ndonjë detaj të munguar që do i pasuronte më tej vlerat, mund të jetë harruar dhe diçka që mbase duhej përfshirë në këtë volum, por dhe kjo është e natyrshme.

Poezia nga Arben Duka

JEMI SKËNDERBEGAS

Tani jemi bërë,
Gjyshër-baballarë,
Po s’harrojmë kurrë,
Strehëzën e parw.

Strehëzën e parë,
Shkollën “Skënderbej”,
Ky emër-si gjaku,
Na rrjedh nëpër dej.

Atdheu-të vegjël,
Na kishte filiza,
Po ai na rriti,
Na bëri lisa.

Dhe na bëri lisa,
Në pyll’ të Lirisë,
Dhe ishim të gjithë,
Djemtë e vegjëlisë.

Djemtë e vegjëlisë,
Punëtorë e fshatarë,
Gati për betejë,
Në vijën e parë.

Plot me ideale,
Dhe me ëndërrime,
Aty more udhë,
Moj rinia ime.

Frymëzim të shenjtë,
Kishim Skënderbeun,
Në sy e në zemër,
Mbanim gjithë Atdheun.

Mbanim fushat-malet,
E gjithë Shqipërisë,
Prag i asaj shkolle,
Si pragu i shtëpisë.

Ai na përkundi,
Në djep dashurie,
Emri “Skënderbegas!”,
Emër krenarie!

Për jetë të gdhendur,
E kemi në ballë,
Jemi skënderbegas,
Sa të jemi gjallë.

Po dhe kur të sosim,
Këtu rrugëtimet,
Kur ne të mos jemi,
Do të jenë kujtimet!

Që këtu, nis puna për volumin tjetër. Është thënë e është shkruar në këto shtatëdhjetë e ca vite për shkollën “Skënderbej” e prap do të shkruhet, pasi shkollë si ajo, siç e kam thënë dhe herë të tjera, shkollë më e mira në Ballkan e më gjerë për kohën, vështirë se mund të vijë më. Por libri “Skënderbegasit ndër vite...”, është unikal, monument për lavdinë e kësaj shkolle, skënderbegasve, komanduesve, mësuesve e punonjësve të saj dhe njëkohësisht, një libër i veçantë për llojin e tij në Shqipëri. Dhe një herë ‘Faleminderit’ autorëve Kujtim Boriçi e Maksim Fejzulla për këtë mrekulli që na jepni!

SPORT

Pasioni për sportin e bardhë

Nga Dr Leonidha Peppo*

Është koha që në këtë periudhë dimri e me dëborë të mund të shkruajmë kujtime dhe ngjarje të kaluara për sportin e skive aq shumë të pëlqyer e lakmuar qoftë për ata profesionistë e amatorë por edhe spektatorët e shumtë që e shohin nëpërmjet televizionit apo pjesmarrës direkt në pistat e skive. Kjo dëshirë është në rritje ku lëvizin shumë njerëz me ski, veshje sportive për këtë sport që marrin plot dëshirë rrugën drejt pistave sportive skijore ku padyshim I pasionuari duke kontribuar dhe financiarisht është I quajtuari Kujtim KITA (Fishe), që në I njohim shumë merita në ruajtjen e zhvillimit të traditës. Dikur as mendohej pjesmarrja e skiatorëve shqiptarë në aktivitetet ndërkombëtare e sidomos në kullmin sportive në olimpiadë. Edhe në lojërat olimpike këtë vit të zhvilluara në Pyeongchang të Koresë së Jugut, ku pjesmarrja ishte nga dy delegacione olimpike shqiptare për dy shtete shqiptare por të ndara.

Duhet thënë se Erion Tola apo Sula që jetojnë jashtë trojeve shqiptare në vende me dëborë kanë zgjedhur flamurin Shqipëtar të rrëshqasin në këto gara.

Pra olimpizmi ka shpirt entuziast miqësor solidariteti dhe gara të ndershme ku fituesi urohet e përqafohet . Por le të kthehemi në vendin tonë ku I madhi Bellul Hatibi mjeshtri I merituar I pari I quante olimpiada e bardhë me të papërtuarin Ylli Gusho apo Astrit Omeri, trajneri I parë I imi si edhe Kristo Qëndro, inxhinierit të teleferikut edhe tani mirëmban teleferikun e madh Tiranë-Dajt. Ka edhe emra të shquar dhe të zakonshëm. Por brezat ndërrohen dhe dalin të rinj me kushte më të mira skijimi, akomodimi, trajnimi, veshjet sportive dhe natyrisht me rezultate më të larta.

Në një klimë të tillë sportive dhe frymëzuese të lojrave dimërore dhe tek ne është vetëm sporti I skive alpine në 3 disiplina, shpejtësi, shal-lon special e shallon gjigand. Për mungesë deri në mërzë garat e vepërimit e gjata 30 km, stafeta 4X 1000 m, garat me pushkë si ato që shohim në TV ndërkombëtare të quajtura batlon. Krenari dhe gëzim me entuziazëm te të gjithë të pranishmit garues, trajnerë, vëzhgues e gjyqtarë duke përgëzuar gjithmonë fituesit por jo vetëm.

Po tani çfarë bëhet në Shqipëri? Deri para disa vitesh pasionantët dhe sportistët profesionistë dhe amatorë zgjedhin të shkonin tek vendet rreth e afër vendit tonë të mirënjohur në Kolashin(Mal të zi), Mavrovë(Maqedoni) apo Kodra e Diellit(Maqedoni) por edhe në Itali, Francë por më rradhë.

Shipëria ka njerëz kurajozë me inisiativë personale dhe natyrisht përkrahja me mund dhe investimi privat ngriti një pistë afër fshatit Dardhë të rrethit Korçë me cilësitë shumë të përshtatshme për skijatorët apo am-

atorë dhe fëmijë me gjithë pasionin e kënaqësitë e tyre. Ky person quhet Llaço Tasho , si një biznes familjar e kurativ për njerëzit saqë tani quhet pista e Maqos ku në fund të saj ka 1 restorant të këndshëm si edhe pistat e skive poshtë vendit.

Por duhen edhe eksperiencia të tjera, dhe kjo është kosova që po zhvillon këtë sport. Në këto pista kosovarët na thanë që ne ju ofrojmë klimën e bardhë pra borën, ju na ofroni klimën e qiellit që është deti. Kjo duket në klimat e vitit dhe sezonit. Që vjet shqipëtarëve ju shtua një sta-

cion skijor në Brod të Shqipërisë, komuna Dragash, Kosovë.

Ky stacion shumë I bukur dhe kënaqësi është edhe në periudhën e verës. Eshte një kompleks me emrin “ Arxhena “ ku 3 vëllezërit nga Opaja aty afër Prizrenit sinqersisht kurajoz dhe largpamës bënë të mundur ngritjen e këtij kompleksi natyrisht me vlera monetare dhe natyrisht edhe nga eksperiencia botërore me 1 punë të jashtëzakonshme ngritën pista, hoteleri multifunksionale sportive, futbollit, basketbollit. Po ashtu edhe klima e ngrohtë bën

të mundur kushtet për rritjen e boronicës që mbushin gjithë livadhet e kullotat edhe me çadra e mbledhin këtë frut. Edhe shkëmbinjtë kanë banorët e tyre siç janë dhinë e egra duke tërhequr gjuetarët dhe qeflinjtë e malit.y diku është një vilë e Titos dhe gjeneralit të tij nën teleferik që i ngjan një kasolleje krah hoteleve dhe aksesoreve të “ Arxhentë”s., dhe këtu pronarë për menaxherë nga Tirana është Liljana që mendohet se duhet të jetë e aftë. Ka një afërsi dhe ndihmesë për gjithë shqiptarët e Shqipërisë nga ana e shqipëtarëve të Brodit, Kosovë. Jemi të njohur dhe miqësuar që nga Risvani, me djalin e tij Erald Parllaku dhe Shkëlqimi me djalin e tij Parid Dobin. Miqësi të singertë edhe me Arizin, dekanin e fakultetit juridik. Aty gjenden pamje të mrekullueshme të pllajave e livadheve kun ë largësi duken malet e Sharrit, Shishtavecit, kur dikur kam qënë i rritur në vitin 1969 në një kampionat kombëtar të bërë festiv nga ana e Shishtavecëve kur në verë janë garat me kuaj dhe kjo nga ngjarjet entuziaste në atë zonë.

Pra afër teleferikut midis dy Shqipërive ndodhet stacioni i skijores së Brezonicës sipër Prizrenit , Rugovës dhe Brodit që e përshkruam hollësisht si dhe pra nqs atletika quhet mbretëresha sportive, sporti i skive quhet mbreti i tyre që përveç lëvizjes të gjithë trupit ka dy marrëdhënie të rëndësishme dhe kontakti siç është panorama madhështore dhe ajri I pastër për të cilin kanë nevojë të gjithë që jetojnë në qytetet e hapura.

Pranojeni dhe do të bindeni .

Mirë u takofshim në ambiente të tilla.

Ish-ministrja për dialog Edita Tahiri, nuk sheh kurrfarë mundësie që Kosova të pranojë temën e shkëmbimit të territoreve me Serbinë

Kufijtë s'ndryshohen pa luftë, Serbia të paguajë për gjenocidin

Dialogu ndërmjet Kosovës dhe Serbisë duhet të prodhojë njohjen reciproke

Një nga politikanët që është marrë me shume me dialogun me Serbinë, ish-ministrja për dialog Edita Tahiri, nuk sheh kurrfarë mundësie që Kosova të pranojë temën e shkëmbimit të territoreve me Serbinë. Madje, ajo thotë se pavarësisht insistimit të Serbisë, kjo temë duhet të mbyllet. Tahiri përmend luftën si një rrugë prej pasojave që mund të prodhonte një temë të tillë.

Version tjetër, sipas saj, për ndryshim të kufijve është hapja e kësaj teme për krejt Ballkanin. Por, për të ardhur deri te kjo pikë duhet marrë pajtimin edhe të vendeve tjera dhe të Perëndimit. Ajo parashikon se një gjë e tillë nuk mund të ndodhë për shkak të kundërshtimit ndërkombëtar.

Sidoqoftë, Tahiri ka thënë se dialogu ndërmjet Kosovës dhe Serbisë duhet të prodhojë njohjen reciproke. Por, në asnjë mënyrë ndonjë kompromis siç po kërkon presidenti serb

Aleksander Vuçiq.

Sipas Edita Tahirit, Serbia duhet të paguajë çmimin e gjenocidit që ka kryer në Kosovë.

“Faza e tretë nuk mund të ketë kom-

promis.....Serbia s'mund të kërkojë kompromis, por duhet të kërkojë falje për krimet që ka kryer në Kosovë”, ka thënë Tahiri në intervistën për Gazetën Express.